

MIESIĘCZNIK
STOWARZYSZENIA
BIBLIOTEKARZY POLSKICH
I BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ M.ST. WARSZAWY

6/2001

BIBLIOTEKARZ

Janina JAGIELSKA:

Propozycje zmian w ustawie o bibliotekach

Lucjan BILIŃSKI:

Przykład prawa bibliotekarzom nieprzyjaznego

Anna MACHALSKA-GARBACZ:

Użytkownik a podnoszenie jakości usług
biblioteczno-informacyjnych

Izabela KOWALSKA, Elżbieta PAWIŃSKA:

Polska Bibliografia Wojskowa (1921-2001)

KOMPUTEROWY SYSTEM BIBLIOTECZNY

PATRON

DLA WINDOWS

Patron to nowoczesne oprogramowanie, obsługujące format USMARC, w całości pracujące w systemie WINDOWS, wykorzystujące bezpieczną i wydajną bazę danych SQL.

Zapraszamy na naszą
stronę w Internecie

www.patron.pl

Zaprezentujemy system biblioteczny
PATRON w siedzibie biblioteki

MOL[®] Sp. z o.o.

81-340 Gdynia
ul. Hryniewickiego 10
tel./fax (058) 661 15 83
tel./fax (058) 620 39 53
e-mail: mol@mol.com.pl
<http://www.patron.pl>

Od redaktora

No i masz babo placek! Pod koniec kwietnia br. „Rzeczpospolita” poinformowała, że Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego ustami swego wiceministra ogłosiło pomysł łączenia bibliotek publicznych z Poczta Polska. Tego jeszcze nie było. Owszem, ostatnio samorzędy ogarnęły szal łączenia bibliotek publicznych z ośrodkami i domami kultury, bibliotekami szkolnymi, bibliotekami pedagogicznymi, ośrodkami sportu i rekreacji, izbami regionalnymi, stadionami, bufetami. Aż dziwne, że jeszcze trochę bibliotek zostało. W Wielkopolsce niektóre samorzędy poszły „na całość” i po prostu włączyły biblioteki do urzędów gminnych. Przepisy? Prawo? Widocznie można się z nimi nie liczyć, skoro wysokie urzędy, które w swoich statutach zadania kontrolne mają zapisane, czym innym się zajmują.

Gdyby wiadomość o łączeniu bibliotek z urzędami pocztowymi ukazała się 1 kwietnia, można byłoby uznać, że to niemądry żart primaaprilisowy. Teraz nie wiadomo, co o tym myśleć. Zbliżają się wybory, partie zaczynają intensyfikować harce przedwyborcze, więc jestem skłonny przypuszczać, że ktoś – z pewnością inteligentny, nie lubiący bibliotek, lecz lubiący się przy okazji pobawić cudzym kosztem – zgłosił wiceministrowi żartem 1 kwietnia taki pomysł. Nie sądzę bowiem, żeby swemu szefowi chciał podłożyć świnię, aby ośmieszyć jego, ministerstwo, rząd i partię, która go rekomendowała na to stanowisko. To wszystko wyszło zapewne przypadkowo. Ale jednak wyszło...

A może nie o żart chodziło, lecz o przetestowanie sytuacji, czy już można rozprawić się z bibliotekami, aby wyjść naprzeciw oczekiwaniom części samorządów i zdobyć dodatkowe punkty w wyborach? Byłoby to zagranie niemądre, ale ogłoszenie pomysłu łączenia bibliotek z pocztą pochodzi z tej samej szuflady absurdu i mentalnego horroru. Takie podejrzenia rodzą wystąpienia polityków, którzy gotowi są powiedzieć każde głupstwo i zaprzedać duszę diabłu, byle tylko zwrócić na siebie uwagę i zdobyć punkty w wyborach.

Pomysł łączenia bibliotek z urzędami pocztowymi pobił na głowę wszystkie tego rodzaju propozycje. Może tylko nie tak absurdalne jak te ze stadionami czy bufetami. Jest zdumiewające, że zyskał zainteresowanie, a nawet uznanie właśnie w resorcie kultury, resorcie odpowiedzialnym za kształt i realizację polityki kulturalnej, a wedle zapisu w ustawie o bibliotekach – także polityki bibliotecznej. Jeśli zgodzimy się, że to pomysł dziwaczny, żeby nie powiedzieć bzdurny – jak to określił cytowany przez „Rzeczpospolitą” rzecznik urzędu rejonowego Poczty Polskiej w Słupsku, czy bardziej elegancko – kuriozalny (cytowane określenie prof. Jacka Wojciechowskiego), to jawi się pytanie, jak taki pomysł mógł wyjść z urzędu, który ma departament zajmujący się sprawami książki i czytelnictwa, i zatrudnia specjalistów cieszących się autorytetem i szacunkiem w środowisku bibliotekarskim? Czyżby opinie specjalistów w sprawach takich, jak kwestia przekształceń, rozwoju i przyszłości bibliotek z zasady nie były tam uwzględniane? Czy tylko tym razem projektu nie skonsultowano? A może biblioteki to temat mało istotny, na który można powiedzieć wszystko co ślina na język przyniesie?

To jak to jest i jak to rozumieć? W końcu grudnia ub.r. szef resortu występuje do wojewodów i marszałków z pismem zwracającym ich uwagę na długą listę nieprawidłowości dotyczących postępowania samorządów z bibliotekami publicznymi. Prosi ich także o wykorzystywanie posiadanych uprawnień do uchylania decyzji samorządów w sprawach bibliotek publicznych, jeśli są one niezgodne z obowiązującym prawem. W obszernym katalogu nieprawidłowości znalazła się także niezgodna z prawem kwestia łączenia bibliotek z innymi instytucjami. Bibliotekarze przyjęli to pismo z satysfakcją jako długo oczekiwany przejaw rozsądnego i pełnego troski stanowiska resortu wobec bibliotek oraz zapowiedź prowadzenia bardziej wyrazistej polityki bibliotecznej. O pozytywnym przyjęciu pisma sygnalizowały także samorzędy, podkreślając, że pierwszy raz resort kultury skłonił samorzędy do poważnego zastanowienia się nad bibliotekami.

A tu nagle zwrot o 180 stopni. W kwietniu dyskredytuje się to, co się potępiało w grudniu. I proponuje coś, co pod względem szkodliwości i braku racjonalności przewyższa nieprawidłowości określone w piśmie ministra kultury i dziedzictwa narodowego w grudniu. Nic więc dziwnego, że ożenek bibliotek z pocztą zbulwersował bibliotekarzy. Pojawiły się szyderstwa, protesty i złośliwe komentarze, które nie wygasły nawet po oświadczeniu ministra Kazimierza M. Ujazdowskiego, że projekt nie będzie realizowany.

Być może ogłoszenie tego projektu może w jakimś sensie okazać się pożyteczne. Może reakcja opinii publicznej przypomni politykom, że należy ogłaszać projekty przemyślane. Ostatnio zbyt wiele ogłaszano takich, które spotkały się z druzgocącą krytyką...

Jau wofosz

Artykuły

Janina Jagielska

Propozycje zmian w ustawie o bibliotekach

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego zaplanowało przygotowanie projektu nowelizacji ustawy o bibliotekach w I półroczu br. i zwróciło się do Krajowej Rady Bibliotecznej o przedłożenie propozycji najpilniejszych zmian. Przewodniczący KRB powołał zespół roboczy w składzie: Janina Jagielska przewodnicząca, Henryk Hollender, Leszek Palus, Jan Wołosz – członkowie. Zwrócił się także z prośbą o udział w pracach zespołu do pana Lucjana Bilińskiego – pracownika Departamentu Książki i Czytelnictwa Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Podstawą pracy zespołu był katalog niezbędnych w ustawie zmian – opracowany na podstawie dyskusji zorganizowanej przez Redakcję „Bibliotekarza” w dniu 9 lutego br. (zob. „Bibliotekarz” nr 4) oraz uwag zgłoszonych przez członków KRB podczas posiedzenia w dniu 12 lutego br., a także nadesłanych przez: p. Barbarę Karamać, prof. Jadwigę Kołodziejską, prof. Jana Malickiego i koło SBP w Brodnicy. Na prośbę Przewodniczącego KRB własne propozycje do zmian w ustawie w odniesieniu do zadań powiatowych bibliotek publicznych nadesłali koledzy: Roman Ławrynowicz, Wojciech Szymanowski i Andrzej Tyws. Ponadto członkowie zespołu zebrali w swoich środowiskach opinie na temat zmian niezbędnych w ustawie.

Zespół odbył trzykrotne spotkania, w wyniku których opracował i przedłożył na kolejnym posiedzeniu KRB w dniu 5 marca br. propozycje zmian, które – po uwzględnieniu poprawek zgłoszonych w dyskusji – zostały przez Radę przyjęte i przekazane do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Ponieważ chodzi tu nie o nową ustawę, lecz o nowelizację dotychczasowej, propozycje zmian dotyczą tylko niektórych artykułów.

Podajemy jedynie treść tych artykułów z obowiązującej ustawy o bibliotekach, których brzmienie proponuje się zmienić. Pogrubioną czcionką zaznaczono zmienione lub dodane fragmenty tekstu.

W art. 3 ust. 1 proponuje się zapisać następująco:

1. *Biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe oraz służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej, uczestniczą w procesie edukacji ustawicznej społeczeństwa oraz w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego.*

W odniesieniu do Narodowego Zasobu Bibliotecznego, któremu poświęcony jest art. 6 przyjęto w całości propozycje zmian wypracowane przez Radę do spraw NZB:

Art. 6.1. Zbiory bibliotek mające wyjątkową wartość lub znaczenie dla dziedzictwa narodowego stanowią narodowy zasób biblioteczny.

2. *Narodowy zasób biblioteczny obejmuje w szczególności:*

- 1) *zabytki piśmiennictwa polskiego oraz piśmiennictwa światowego dotyczące Polski, w szczególności mające związek z historią, nauką, kulturą,*
- 2) *zabytki piśmiennictwa światowego oraz kolekcje historyczne w całości lub w określonych fragmentach,*
- 3) *polską produkcję wydawniczą podlegającą obowiązkowi wieczystego archiwizowania.*

3. *Narodowy zasób biblioteczny podlega szczególnej ochronie.*

4. *Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w porozumieniu z właściwymi ministrami, ustali w drodze rozporządzenia kryteria i tryb kwalifikowania zbiorów do narodowego zasobu bibliotecznego, organizację, zasady i zakres jego szczególnej ochrony oraz wykaz bibliotek, których zbiory tworzą narodowy zasób biblioteczny.*

Art. 10 proponuje się rozszerzyć o ust. 2, aby podkreślić jakiego typu biblioteki wchodziły w skład innych jednostek organizacyjnych:

1. *Biblioteka, w zależności od jej rodzaju, może stanowić samodzielną jednostkę or-*

organizacyjną albo wchodzić w skład innej jednostki.

2. **W skład innych jednostek organizacyjnych wchodzi w szczególności: biblioteki szkół publicznych i szkół wyższych.**

Art. 13 dotyczący połączenia lub likwidacji bibliotek proponuje się usunąć z uwagi na fakt, że zapis tego artykułu został przeniesiony z ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej i nie ma powodu powtórzenia go w ustawie o bibliotekach.

Zespół zaproponował znaczne rozszerzenie art. 18, nadając mu poniższy kształt:

Art. 18.1. Biblioteki publiczne służą zaspokajaniu potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych ogółu społeczeństwa oraz uczestniczą w upowszechnianiu wiedzy i kultury.

2. *Biblioteki publiczne są zorganizowane w formie samodzielnych instytucji kultury.*

3. *Bibliotek publicznych i ich filii nie można łączyć z instytucjami, które nie są bibliotekami publicznymi.*

4. *Bibliotekami publicznymi są Biblioteka Narodowa oraz wojewódzkie, powiatowe, miejskie i gminne biblioteki publiczne.*

W art. 19 ust. 3 proponuje się zapisać jak niżej:

3. *Powiat organizuje i prowadzi co najmniej jedną powiatową bibliotekę publiczną. Zadania powiatowej biblioteki publicznej mogą wykonywać, na podstawie porozumienia, wojewódzka lub miejska biblioteka publiczna.*

Art. 20.1. pkt. 5 proponuje się rozszerzyć o zapis: *oraz opiniowanie właściwego obsadzenia stanowiska dyrektora.*

Zespół zaproponował wprowadzenie dodatkowo art. 20b, aby umożliwić ministrowi właściwemu do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego sprawowanie ogólnego nadzoru nad bibliotekami publicznymi i finansowanie wybranych zadań:

Art. 20b. 1. Ogólny nadzór nad bibliotekami publicznymi sprawuje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

2. *Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w ramach mecenatu państwowego wspiera finansowo działalność bibliotek publicznych, w szczególności w zakresie zakupu nowości wydawniczych, informatyzacji bibliotek, ochrony zbiorów i udostępniania zbiorów osobom niepełnosprawnym,*

3. *Zasady i tryb rozdziału środków na zadania, o których mowa w ust. 2, określi minister*

właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w drodze zarządzenia.

Art. 22 proponuje się rozszerzyć o ust. 4, przeniesiony z usuniętego art. 13:

4. *Biblioteki szkolne oraz pedagogiczne nie mogą być łączone z innymi rodzajami bibliotek.*

W art. 27 ust. 3 proponuje się nadać następujące brzmienie:

3. *Biblioteki inne, niż określone w ust. 2, mogą być włączone do sieci bibliotecznej, na wniosek właściwego organizatora, decyzją ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.*

Proponuje się również dodać ust. 6:

6. *W budżecie ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego znajduje się stała pozycja na realizację programów bibliotecznych w ramach ogólnokrajowej sieci bibliotecznej. Zasady i tryb podziału tych środków określi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w porozumieniu z innymi ministrami w drodze rozporządzenia.*

W art. 28 ograniczono zakres zadań, dla których minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w porozumieniu z innymi ministrami określi dla sieci bibliotecznej w drodze rozporządzenia szczególne zasady do:

- specjalizacji zbiorów materiałów bibliotecznych i ustalania zadań w tym zakresie dla bibliotek naukowych gromadzących materiały biblioteczne, dotyczące określonej dziedziny wiedzy,

- wymiany materiałów bibliotecznych,
- ewidencji materiałów bibliotecznych,
- wypożyczeń międzybibliotecznych,
- kształcenia i doskonalenia zawodowego pracowników bibliotek.

Ponieważ nie uzyskano jednomyślności stanowisk, zaproponowano dla art. 29 dwa warianty:

wariant I – proponuje się utrzymanie dotychczasowego zapisu art. 29 w ustawie o bibliotekach;

wariant II – proponuje się następujący zapis:

1. *Pracownicy zatrudnieni na stanowiskach bibliotekarskich, ze szczególnym uwzględnieniem stanowisk kierowniczych, obowiązani są posiadać kwalifikacje bibliotekarskie. Tworzą oni grupę zawodową bibliotekarzy.*

2. *Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w porozumieniu*

z właściwymi ministrami określi, w drodze rozporządzenia, wymagania kwalifikacyjne uprawniające do zajmowania określonych stanowisk w bibliotekach oraz tryb stwierdzania tych kwalifikacji.

3. W bibliotekach mogą być zatrudnieni, w razie potrzeby, specjaliści innych zawodów związanych z działalnością biblioteczną.

Mamy nadzieję, że przedstawione i przesłane do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego propozycje środowiska bibliotekarskiego zostaną uwzględnione w pracach nad nowelizacją ustawy o bibliotekach.

Janina Jagielska jest członkiem Krajowej Rady Bibliotecznej, a ponadto dyrektorem Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy i sekretarzem generalnym Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

Lucjan Biliński

Przykład prawa bibliotekarzom nieprzyjaznego

Dobre prawo musi być nie tylko poprawne merytorycznie, ale także, a może przede wszystkim, przyjazne człowiekowi. Cechę tę osiąga się m.in. wtedy, kiedy prawo nie działa wstecz. Wydaje się, że tej kardynalnej zasady nie uznał ostatnio legislator określający wymagania kwalifikacyjne dla bibliotekarzy. Zanim przejdę do konkretów, kilka refleksji natury historycznej, wskazujących jak daleko sięga ochrona praw nabytych.

Ustanowiony w 1804 r. Kodeks Napoleona oparty na zasadzie wolności osobistej jednostki był wielokrotnie nowelizowany, nadal obowiązuje we Francji, był też podstawą prawa w Księstwie Warszawskim i Królestwie Polskim, a ostatnie jego przepisy utraciły moc w Polsce w 1946 r. Kodeks ten np. chroni włóczęgów i żebraków przed przymusowym umieszczaniem ich w przytułkach, jeśli wykazywałoby się posiadaniem przy sobie co najmniej trzech franków francuskich. Skłonność do pozbywania się przez tę grupę ludzi rzeczy do czegoś sprawnia, iż wystawieni oni byli na

trudną próbę. Znaleźli wyjście z tej sytuacji: owe 3 franki zaszywali na stałe w swych szatach, aby nie kusily do zakupu artykułów pierwszej, dla nich, potrzeby (czyli wina) i zapewniały „wolność jednostce”. Z uwagi na to, że na ogół nie zmieniali oni szat i nie korzystali z pralni, pieniądze w nich ulokowane były bezpieczne. Jednak w sposób zaskakujący zmieniła się wartość tej kwoty. Kiedyś 3 franki coś znaczyły, dziś mają wartość 1 zł i 65 groszy. Jednak dobre prawo nie działa wstecz i te trzy franki mają tę samą moc prawną (choć już zupełnie inną siłę nabywczą) dla omawianej grupy ich posiadaczy, jak również dla przedstawicieli prawa.

A teraz przykład z Polski, gdzie ciągłość regulacji prawnych zachowano nie od 1804 r., ale od XV w. Chodzi tu o miasto Wąchock, który prawa miejskie otrzymał w drugiej połowie XV w. od Kazimierza Jagiellończyka. Od tego czasu mieszkańcom Wąchocka, których domy znajdują się na dawnych siedliskach, przysługują serwituty w postaci 1,5 m³ drzewa rocznie. Drzewo zapewnia miejscowy leśnik, a czuwa nad realizacją tych przywilejów bardzo aktywny Wąchocki Komitet Serwitutowy. To on ustala, czy ma to być drzewo opałowe, czy na budowę (jeśli mieszkaniec ją podejmuje). Jeśli leśnik przekaze drzewo spróchniałe, albo deski „mają krzywiznę”, to podlegają wymianie. Żaden prawnik by w taką praktykę nie uwierzył, bo serwituty w Polsce zostały zniesione w okresie międzywojennym, jednak taka jest rzeczywistość. Na zadane w rozmowie telewizyjnej przedstawicielowi Wąchockiego Komitetu Serwitutowego pytanie, na jakiej zasadzie mieszkańcy z tego prawa korzystają, odpowiedział: „*my z tego prawa korzystaliśmy przed wojną, za okupacji, za komuny, to i teraz nam go nikt nie odbierze*”. A może jest to sposób na utrzymanie uprawnień, nawet tych które ustaliło już nieobowiązujące prawo?

Przejdźmy jednak do aktualnych interpretatorów prawa, którzy swym postępowaniem przekreślają zasadę, iż prawo nie działa wstecz. W rubryce „Wyjaśnienia Prawne”, zamieściłem tekst pt. *Zmiany w wymaganiach kwalifikacyjnych i ich konsekwencje*¹, użyłem stwierdzenia, że **wymagania kwalifikacyjne już raz uznane za wystarczające dla uzyskania określonych uprawnień zawodowych nie mogą być podważane**. W obfitej korespondencji, którą otrzymałem w tej sprawie nie udowodniono mi, że nie mam racji, natomiast udowodniono,

że w praktyce niektórym bibliotekarkom cofnięto już nabyte uprawnienia na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 maja 2000 r. w sprawie wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli, sposobu obliczania wysokości stawki wynagrodzenia zasadniczego za jedną godzinę przeliczeniową, wykazu stanowisk oraz dodatkowych zadań i zajęć uprawniających do dodatku funkcyjnego, ogólnych warunków przyznawania dodatku motywacyjnego, wykazu trudnych i uciążliwych warunków pracy stanowicych podstawę przyznania dodatku za warunki pracy oraz szczególnych przypadków zaliczania okresów zatrudniania i innych okresów uprawniających do dodatku za wysługę lat (Dz. U. Nr 39, poz. 455).

Pisałem już, że rozporządzenie to zaskakuje nas nie tyle długością tytułu, co niekorzystną zmianą przepisów w sprawie minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli. Do czasu wejścia w życie tego rozporządzenia, bibliotekarze, którzy ukończyli pomaturalne studium bibliotekarskie, zaliczani byli zawsze do kategorii nauczycieli posiadających poziom wykształcenia studium nauczycielskiego, a teraz zostali zaszeregowani do najniższej kategorii nauczycieli „z innymi kwalifikacjami”.

Powstała kuriozalna sytuacja: nagle podniesiono rangę nieistniejącego już od szeregu lat studium nauczycielskiego i zaczęto traktować je „wyżej” niż pomaturalne studium bibliotekarskie, chociaż wtedy kiedy istniało, a nawet później uważano za dające równorzędne kwalifikacje. Tylko na tej podstawie nadawano absolwentkom pomaturalnego studium bibliotekarskiego oraz państwowego studium kulturalno-oświatowego i bibliotekarskiego akty mianowania zgodnie z art. 11 ust. 1 i art. 14 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta nauczyciela. W otrzymanej korespondencji załączono także kserokopie takich aktów mianowania. Czyżby fatalnie skonstruowane rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 maja 2000 r. anulowało także te akty mianowania? Jeśli tak, to doczekamy się anulowania dyplomów zdobytych w socjalistycznych uczelniach – jeżeli ideologia górwać będzie nad zdrowym rozsądkiem. Po stwierdzeniu Departamentu Kadr, Szkolenia i Organizacji Ministerstwa Edukacji Narodowej iż „nie można uznać, że absolwenci wspomnianego studium (chodzi o Państwowe Studium Kulturalno-Oświatowe i Bibliotekarskie

– przyp. L. B.) uzyskali wykształcenie na poziomie studium nauczycielskiego. Oznacza to, iż powinna zostać Pani zaszeregowana w tabeli minimalnych stawek wynagrodzenia na poziomie – pozostałe kwalifikacje”, nasze przewidywania są jak najgorsze.

Gdyby studia nauczycielskie dalej istniały, to wówczas można by nawet napisać traktat o wyższości tych studiów nad studiami bibliotekarskimi, ale trzeba by było jednocześnie udowodnić, że w tym samym okresie, albo znacznie później podniósł się ich poziom, albo obniżył w szkołach bibliotekarskich. Bez takiej analizy wszelkie porównywanie tych szkół przypominałoby debatę o wyższości Świąt Wielkanocnych nad Świętami Bożego Narodzenia.

Wracając do próby uzasadnienia zmienionych stawek wynagrodzenia, należy podkreślić, że obecne usytuowanie w przepisach płacowych bibliotekarzy szkolnych, posiadających ukończone studium bibliotekarskie, nie jest spójne z § 8 obowiązującego nadal rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 października 1991 r. (Dz. U. Nr 95, poz. 433, z późn. zmianami), który stanowi, że kwalifikacje do prowadzenia zajęć bibliotekarskich w bibliotekach szkolnych posiada również osoba, która legitymuje się świadectwem dojrzałości i dyplomem policealnego studium bibliotekarskiego, a ponadto przygotowaniem pedagogicznym.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego w dn. 20 listopada 2000 r. zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej z prośbą o nowelizację kontrowersyjnego rozporządzenia z dnia 11 maja 2000 r. w sprawie wysokości minimalnych stawek wynagradzania zasadniczego nauczycieli... (Dz. U. Nr 39, poz. 455), przez uzupełnienie § 8 o zapis: „...przez poziom wykształcenia studium nauczycielskiego, bibliotekarskiego (obecnie pomaturalnego studium kulturalno-oświatowego, studium kształcenia animatorów kultury i bibliotekarzy), lub policealnego studium zawodowego o kierunku bibliotekarskim”. Nie jest to nic nowego, bo przepis tej treści obowiązywał w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 marca 1997 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli (Dz. U. Nr 20, poz. 160, z późn. zmianami). Osoby podejmujące naukę w pomaturalnych studiach bibliotekarskich zaocznych, stacjonarnych studiach kształcenia animatorów kultury i bibliotekarzy byli przekonani, że po skończeniu tych szkół będą mieli dotychczasowe uprawnienia kwalifikacyjne i płacowe, w przeciwnym przy-

padku wielu z nich kształceniem dającym tak zdeprecjonowane kwalifikacje w ogóle by się nie zainteresowało.

Jeżeli interwencja Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie nowelizacji omawianego rozporządzenia nie przyniesie pozytywnych rezultatów, to przyszłość pomaturalnych studiów kształcących animatorów kultury i bibliotekarzy stanie pod znakiem zapytania. A jest tu o co się bić, bo absolwenci tych szkół, posiadający wysokie kwalifikacje zawodowe pracują w placówkach oświatowych będących w gestii resortu edukacji narodowej oraz w instytucjach kultury. Nadanie wysokiej rangi tym kierunków studiów – to wspólny interes przede wszystkim Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Obecni słuchacze pomaturalnego studium bibliotekarskiego są zaniepokojeni możliwością zaszeregowania ich w tabeli wynagrodzeń do minimalnych stawek, natomiast ich starsi koledzy takich zagrożeń nigdy się nie spodziewali. Byli przekonani, że pracują w państwie prawa i zdobytych przez nich kwalifikacji oraz przypisanych do nich zaszeregowania płacowych nikt im nie podważy. W przeciwnym razie z góry wybrałby naukę w studium nauczycielskim, bo studia te jeszcze wówczas istniały.

Wierzę, że będzie naprawiona krzywda tym, którym zamieniono zaszeregowanie do stawek minimalnych i przywrócona zostanie nadzieja tym, którzy zaufali, że podejmują naukę w studium bibliotekarskim, będącym na poziomie co najmniej dawnego studium nauczycielskiego.

W tym konkretnym przypadku chyba źle się stało, że w 1946 r. zniesione zostały w Polsce wszystkie postanowienia Kodeksu Napoleona? A może dla obrony ewidentnie skrzywdzonych bibliotekarzy należy powołać instytucję na kształt wspomnianego Komitetu Serwitutowego? Myślę, że funkcje te spełnią aktywne związki zawodowe, o ile interwencja Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego nie przyniesie oczekiwanych rezultatów.

Lucjan Biliński jest pracownikiem Departamentu Książki i Czytelnictwa Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

PRZYPIS:

¹ „Bibliotekarz” 2001 nr 2 s. 35.

Anna Machalska-Garbacz

Użytkownik a podnoszenie jakości usług biblioteczno-informacyjnych

W nowoczesnej strategii zarządzania biblioteką za jeden z podstawowych kanonów systemu uważa się angażowanie użytkownika w proces tworzenia jakości usług bibliotecznych i informacyjnych. Użytkownik nie jest biernym odbiorcą gotowego „produktu”, ale głównym i aktywnym uczestnikiem procesu informacyjno-wyszukiwawczego¹. Takie podejście jest zgodne z coraz powszechniej stosowanymi w bibliotekach zasadami marketingu, według których każda usługa jest aktem dwustronnym, realizowanym w układzie dostawca – odbiorca, a jej jakość jest efektem współpracy obu stron. Tymczasem metody wszechstronnych konsultacji z użytkownikiem coraz powszechniejsze w bibliotekach zachodnich, u nas są mało popularne i rzadko stosowane. Nie bardzo wierzy się w ich skuteczność, a powszechne zaangażowanie w automatyzację działalności bibliotek odsunęło na dalszy plan badania jakości i odbioru usług.

W nowej rzeczywistości społeczno-ekonomicznej, w której rangę biblioteki ocenia się coraz częściej stopniem satysfakcji użytkownika, działania organizacyjne powinny zmierzać do uzyskania pozytywnej oceny odbiorcy usług. Akceptacja takiego założenia pociąga za sobą konieczność systematycznego badania opinii użytkownika i utrzymywania z nim stałych kontaktów. Jak wykazały przeprowadzone badania angażowanie użytkownika w realizację poszczególnych zadań biblioteczno-informacyjnych przynosi wymierne efekty w postaci poprawy jakości i poszerzenia zakresu świadczonych przez bibliotekę usług. Współpracę z użytkownikiem można i należy podejmować na wszystkich etapach realizacji strategii badania jakości, jakimi powinny być kolejno: ocena stanu istniejącego, wykrycie i określenie niedociągnięć, opracowanie koncepcji ich naprawy, wdrożenie tych koncepcji i na koniec sprawdzenie działania nowych rozwiązań. W dwóch pierwszych etapach współdziałanie z użytkownikiem jest konieczne, w pozostałych możliwe i pożądane.

Poprawnie sformułowany program współpracy z użytkownikiem powinien uwzględniać:

podział użytkowników na grupy wg określonych kryteriów (kategoryzacja), ustalenie możliwości (doradczych lub wykonawczych) każdej z grup, organizację odpowiednich form współdziałania, opracowanie systemu motywacji i zachęty i na koniec ocenę uzyskanych wyników.

Przystępując do realizacji programu warto mieć na uwadze, że właściwa współpraca przynosi korzyści obu stronom tak personelowi jak użytkownikom. Równocześnie trzeba zrezygnować z przekonania, że bibliotekarz zawsze wie lepiej, jak ma wyglądać jego działalność i czego potrzebuje użytkownik. Nawet jeżeli tak jest, to każda wymiana opinii jest pouczająca i sprawia, że użytkownik czuje się partnerem, a nie intruzem. Poczucie partnerstwa zachęca do współdziałania. Ponadto, co bardzo ważne, użytkownik musi mieć pewność, że jego propozycje i uwagi będą rozpatrzone i w miarę możliwości uwzględnione.

Podział użytkowników na grupy

Zorganizowanie efektywnej współpracy z użytkownikiem, której celem będzie zaangażowanie go w proces tworzenia jakości usług, wymaga przede wszystkim dobrej znajomości poszczególnych grup odbiorców usług. Zidentyfikowanie grup użytkowników jest pierwszą czynnością w marketingu usług bibliotecznych. W aspekcie współpracy rozeznanie powinno dotyczyć nie tyle potrzeb, co możliwości intelektualnych, zaangażowania społecznego, cech osobowościowych, otwartości na nowe pomysły itp. Ze względów koniunkturalnych dobrze jest utrzymywać stałe i bliskie kontakty z władzami administracyjnymi i decyzyjnymi.

Uniwersalnym, czyli możliwym do zastosowania w każdej bibliotece jest podział z uwzględnieniem kryteriów socjologicznych takich, jak: wykształcenie, wiek, zawód, status społeczny. Dla bibliotek uczelnianych potencjalnymi partnerami do współpracy są pracownicy, studenci dzienni i zaoczeni, absolwenci, doktoranci a także, o czym rzadko się pamięta, kandydaci na studia, a nawet ich rodzice (będą finansować studia, więc zależy im na dobrej jakości uczelni, w tym także biblioteki)². Wyznacznikiem podziału na kategorie może być stopień naukowy, wiek, liczba publikacji, częstotliwość korzystania z usług bibliotecznych, stosunek do biblioteki w ogólności.

Innym bardzo istotnym kryterium podziału jest stopień zaangażowania użytkownika w sam proces realizacji usługi. Stopień ten

można określić przewidywanym wkładem użytkownika, koniecznym do poprawnego zrealizowania konkretnej działalności lub usługi. Klasyycznym przykładem jest realizowanie kwerendy tematycznej, gdzie warunkiem koniecznym uzyskania dobrego wyniku jest właściwe określenie przez użytkownika tematu poszukiwań.

Jest rzeczą naturalną, że im większe zaangażowanie użytkownika w proces realizacji usługi tym lepsza znajomość samego procesu, większa dbałość o szczegóły realizacji i w konsekwencji chęć zaangażowania się w procesy decyzyjne mające na celu poprawę jakości.

P.I. Chang i P.N. Sieh³ wyróżniają trzy grupy użytkowników biorąc pod uwagę stopień ich zaangażowania w proces realizacji usługi:

- korzystający samodzielnie ze zbiorów podręcznych przy wykorzystaniu podstawowego wyposażenia bibliotecznego (stopień niski);
- korzystający ze zbiorów (wypożyczenia) i porad bibliotecznych za pośrednictwem bibliotekarza (stopień średni);

- korzystający z usług wymagających aktywnego uczestnictwa i ścisłego kontaktu z bibliotekarzem i zbiorami, takich jak wypożyczenia międzybiblioteczne, konsultacje bibliograficzne, korzystanie z baz danych (stopień wysoki).

Interesującą koncepcję podziału użytkowników proponuje S.B. Barnard, wyróżniając tylko dwie ich kategorie: zewnętrzni i wewnętrzni. Stosując kryteria strategii TQM, użytkownicy zewnętrzni to w przypadku biblioteki uczelnianej pracownicy, studenci, ich rodzice, sponsorzy, a nawet instytucje zatrudniające absolwentów i w konsekwencji całe społeczeństwo. Użytkownicy wewnętrzni to inne oddziały lub współpracownicy tej samej instytucji, korzystający z efektów działalności innych oddziałów⁴.

Określenie możliwości współpracy poszczególnych grup użytkowników

Każda z usług bibliotecznych czy informacyjnych w zależności od swego rodzaju i od stopnia zaangażowania użytkownika w realizację procesu wymaga innego rodzaju współpracy personelu z użytkownikami. Podobnie każdy z trzech podstawowych segmentów działalności biblioteki jakimi są: udostępnianie, zbiory i personel stwarza inne możliwości współpracy z użytkownikiem. Na ogół bywa tak, że stopień zaangażowania użytkownika

w realizację procesu wpływa na podejmowanie decyzji o współpracy i kształtuje stosunek wobec poszczególnych rodzajów usług. Umiejętność poprawnego formułowania własnych zainteresowań i potrzeb, ogólna gotowość użytkownika do współpracy z bibliotekarzem to równie ważne elementy współtworzenia dobrej jakości usługi. I odwrotnie niska świadomość własnych potrzeb informacyjnych, lekceważenie bibliotekarza jako partnera obniża wartość lub nawet uniemożliwia współpracę.

Sposób organizowania współpracy

Pierwszym krokiem w nawiązaniu współpracy powinno być zaznajomienie użytkownika z poszczególnymi rodzajami usług biblioteczno-informacyjnych. Można to zrobić umieszczając informacje w lokalnej prasie, publikacjach bibliotecznych, na stronie domowej biblioteki w sieci Internet lub w codziennych kontaktach.

Następnym etapem powinno być poznanie opinii użytkowników na temat jakości oferowanych im usług. Ocenie należy poddawać wybrane, ściśle określone usługi, a nie całość działalności biblioteki. Współpracę należy proponować przede wszystkim osobom nastawionym krytycznie, oferując w zamian konkretne korzyści, wynikające z lepszej obsługi ich potrzeb. Można też stosować inne systemy motywacji w postaci pewnych przywilejów np. darmowe odbitki kserograficzne, bezpłatne wypożyczenia materiałów udostępnianych odpłatnie itp.

Opinię użytkownika można poznać stosując badania testowe, obserwując jego zachowanie, analizując skargi i propozycje, przeprowadzając oceny jakościowe i ilościowe konkretnych sytuacji, a także w rozmowach osobistych, choć uważa się, że rzadko kiedy rozmówca potrafi zdobyć się na odwagę wyrażenia opinii krytycznej w bezpośredniej rozmowie⁵.

Jeżeli chodzi o formy organizacyjne współpracy z użytkownikami najczęściej wymienia się: stałe konsultacje (na przykład w postaci „dni otwartych”), procedury analizowania propozycji i rekompensowania uchybień, grupy wspierające działalność biblioteczną (tzw. grupy przyjaciół), grupy tematyczne (focus groups) komitety doradcze, książki skarg i zażaleń, a zwłaszcza książki propozycji i uwag, bezpośrednie kontakty z personelem udostępniającym⁶.

Grupy tematyczne, powoływane dla rozpoznania określonego problemu, powinny być starannie dobrane spośród osób, o których wiadomo, że mają coś do powiedzenia na dany temat i są osobiście zainteresowane w jakości

oferowanych im usług. Aby wpływ użytkownika na procesy decyzyjne był rzeczywisty, trzeba uświadomić mu zakres i ograniczenia wykonawcze poszczególnych usług, tak by jego żądania lub propozycje były realne. Równie ważne jest zapewnienie sprawnego przepływu informacji między użytkownikiem a personelem i personelem a zarządzającym biblioteką.

Określenie spodziewanych efektów

Zadowolony użytkownik, wyrażając o bibliotece dobrą opinię, staje się adwokatem jej interesów. Dobry wizerunek biblioteki to na ogół większe możliwości dodatkowych finansów i lepsza pozycja w hierarchii społecznej. Niezadowolony użytkownik jest równie pożyteczny, bowiem stymuluje konieczne zmiany. Generalnie nie lubi się i nie docenia wagi krytyki, nie dostrzegając jej wartości konstruktywnych, tymczasem niezadowolony użytkownik jest równie pożyteczny bowiem stymuluje konieczne zmiany.

Według G.P. Laszlo umiejętność pozytywnego reagowania na krytykę jest nieodzownym elementem kultury tworzenia jakości. Inne atrybuty tej kultury to akceptacja przez każdego z członków zespołu konieczności stałego dbania o jakość, zgoda na zmiany i akceptacja pracy zespołowej⁷.

Systematycznie prowadzone konsultacje są podstawą dla określania rzeczywistych potrzeb użytkowników i co za tym idzie:

- projektowania i doskonalenia usług w kierunku maksymalnego spełnienia oczekiwań użytkownika,
- opracowania systemu rejestrowania skarg i zażaleń oraz procedur ich rekompensowania,
- wprowadzenia systemu zachęt i promowania inicjatyw użytkowników,
- identyfikowania i zapobiegania problemom,
- porównywania usług własnej instytucji z ofertą innych bibliotek.

Osobiste kontakty pozwalają niwelować różnice między tym, co myśli i czuje użytkownik w danej sytuacji informacyjnej, a pewnymi schematami myślenia i działania personelu. Nieformalne rozmowy, prowadzone zwłaszcza na „neutralnym terenie” pozwalają poznać opinie osób nie korzystających z usług biblioteki.

Dobrze opracowany i sprawny system reagowania na skargi zapobiega tworzeniu negatywnej opinii o instytucji i poprawia jej wizerunek w środowisku. Komentarze, skargi, propozycje użytkowników są dla kierownictwa

informacją o odbiorze nowych rozwiązań i umożliwiają zmianę polityki zgodnie z życzeniami użytkownika.

Dyskuje w grupach tematycznych prowadzone przez osobę spoza biblioteki, ale dobrze zorientowaną w omawianej tematyce, mogą pomóc w zidentyfikowaniu problemu, określeniu przeszkód w prawidłowej realizacji zadania, ustaleniu sposobu ich usunięcia i ostatecznym opracowaniu konkretnych propozycji i wniosków dla zarządzającego systemem biblioteczno-informacyjnym⁸. Przedmiotem dyskusji mogą być np.: przyczyny niekorzystania z biblioteki, zakres stosowanych usług, ich mocne i słabe strony, jakość zbiorów, warunki udostępniania (lokalizacja, godziny otwarcia, propozycje zmian). Spotkania zawsze powinny dotyczyć konkretnych tematów, zwłaszcza kontrowersyjnych (te dają najlepsze efekty) np. godzin otwarcia w dni wolne od pracy, cięć budżetowych, zamknięcia biblioteki itp.

Komitety doradcze pomagają prowadzić właściwą politykę gromadzenia zbiorów tak wydawnictw ciągłych jak i seryjnych. Tore Strandwik⁹ podkreśla, że sprawna realizacja usługi informacyjnej wymaga wysokich kompetencji w danej dziedzinie wiedzy i ścisłej współpracy z użytkownikiem. Optymalnie wykonana powinna przynosić wymierne korzyści naukowe lub finansowe.

D. Nahl uważa, że wiedza użytkownika w danym przedmiocie jest podstawowym czynnikiem określającym na ile dobrze i skutecznie pracownik służby informacyjnej opracuje potrzebną informację¹⁰.

Dwaj autorzy brazylijscy opisują wkład pracowników naukowych własnej uczelni w meliorację przygotowanego przez bibliotekarzy na potrzeby tworzono katalogu online słownika haseł przedmiotowych¹¹. Konkludują, że poprawnie zbudowany słownik znacznie polepszył jakość wyszukiwania, a bibliotekarzom ułatwił proces klasyfikowania.

Dobre efekty daje współpraca z wydziałami uczelni polegająca na prezentacji osiągnięć naukowych i zawodowych pracowników, na przykład w postaci okazjonalnych wystaw zorganizowanych w bibliotece.

Przedstawione powyżej uwagi nie mają ambicji wyczerpującego omówienia tematu. Stanowią raczej próbę zwrócenia uwagi na problem, jak się wydaje godny zainteresowania. Temat ten był szeroko omawiany w anglojęzycznych czasopismach bibliotekarskich w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku.

Realizacja przedstawionych propozycji wymaga na pewno zmiany sposobu myślenia i działania, a także dużego wysiłku ze strony bibliotekarzy. Warto jednak pamiętać, by wśród powszechnego zaangażowania w automatyzację procesów bibliotecznych, nie zaniedbywać innych równie ważnych spraw, jak choćby efektywna i dająca satysfakcję oraz wymierne korzyści współpraca z użytkownikiem.

Anna Machalska-Garbacz jest kierownikiem Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie.

PRZYPISY:

- ¹ Westbrook L.: *User needs*. W: *Encyclopedia of Library and Information Sciences*, New York 1997, vol. 59, s. 316-347.
- ² Nitecki A.: *Service quality in academic libraries*. W: *Encyclopedia of Library and Information Science*. New York 1999, vol. 65, s. 216-232.
- ³ Chang P.I., Sich P.N.: *Custom involvement with services in public libraries*. „Library Review” 1996, nr 8, s. 17-24.
- ⁴ Barnard S.B.: *Total quality management*. W: *Encyclopedia of Library and Information Science*, New York 1997, vol. 61, s. 311-326.
- ⁵ Nahl D.: *The user centered revolution: 1970-1975*. W: *Encyclopedia of Library and Information Science*, 1998, vol. 62, s. 313-371.
- ⁶ Morris A., Bairon E.: *User consultation in public library services*. „Library Management” 1998, nr 7, s. 404-415.
- ⁷ Laszlo G.P.: *Quality management programme – three Cs of success: commitment, culture, and cost*. <http://www.anbar.co.uk/management/cxpress>.
- ⁸ Tyrman K.: *Getting thinks in focus: the use of focus groups in Brent libraries*. „Library Management” 1999, nr 2, s. 36-39.
- ⁹ A. Nitecki: op. cit. s. 222.
- ¹⁰ D. Nahl: op. cit. s. 326.
- ¹¹ Campos Machado E., Verguciro W.: *Bibliographic database quality improvement: the experience of a Brazilian university's system*. „New Library World” 1997, nr 1134, s. 98-105.

Izabela Kowalska
Elżbieta Pawińska

Polska Bibliografia Wojskowa (1921-2001)

„Polska Bibliografia Wojskowa”, kwartalnik Centralnej Biblioteki Wojskowej obchodzi w 2001 r. jubileusz 80-lecia. Jest jednym z najstarszych czasopism w Wojsku Polskim. Ten początkowo ośmiostronicowy zeszytek ukazał się po raz pierwszy w marcu 1921 r. w nakładzie 200 egzemplarzy. Był miesięcznym dodatkiem do czasopisma „Bellona”, przekształconym następnie w 1924 r. w samodzielny

24-stronicowy periodyk, a od 1935 r. – kwartalnik rejestrujący krajowe i zagraniczne piśmiennictwo o tematyce wojskowej. Była to w owym czasie jedyna nie tylko w Polsce bieżąca bibliografia specjalna.

„Komunikat Bibliograficzny” był opracowany najpierw przez Biuro Bibliograficzne, a później Oddział Bibliograficzny CBW, którym kierował kustosz Wiktor Kochanowski przy współpracy dra Mariana Małuszyńskiego. Inicjatorem opracowania ogólnowojskowej bibliografii był ówczesny dyrektor CBW ppłk Marian Łodyński. Rozumiał on, że bez odpowiedniego warsztatu naukowego niemożliwa jest realizacja jakiegokolwiek pracy badawczej. Kolejne zeszyty „Komunikatu Bibliograficznego” z okresu 1921-1939 (wydano ich 186) świadczą, iż doskonalił on swoją treść i układ w zależności od rozwoju nauki i sztuki wojennej, zadań i organizacji sił zbrojnych. Jest rzeczą naturalną, że „Komunikat Bibliograficzny” realizował takie zadania, jakie stawiano przed ówczesną armią. Dobór materiału był odzwierciedleniem ówczesnych stosunków społeczno-politycznych. Ostatni przedwojenny rocznik XIX nr 2 wydano w lipcu 1939 r. W latach 1921-1939 „Komunikat...” zarejestrował ponad 100 tys. opisów bibliograficznych.

Ważną i uzasadnioną decyzją było w 1930 r. wydzielenie historii Polski z historii powszechnej, a w 1932 r. z historii powszechnej historii wojen i wojskowości.

Uzupełnieniem „Komunikatu...”, w zakresie przekazywania pełniejszej informacji o bieżącym wojskowym piśmiennictwie zagranicznym były „Wojskowe Wiadomości Bibliograficzne”. „Wiadomości...” opracowywano w Oddziale Bibliograficznym CBW i wydawano kwartalnie od 1922 r. jako samodzielny dodatek do czasopisma „Przegląd Wojskowy”. Bibliografia ta zestawiała w układzie rzeczowym wybraną wojskową literaturę zagraniczną, głównie francuską, przy czym poszczególne opisy zaopatrzone były w wyczerpujące adnotacje, opracowane w zasadzie na podstawie recenzji zamieszczonych w prasie, do których odsyłały. Mankamentem utrudniającym wyszukiwanie materiałów była nieprzejrzysta forma opisu, który nie występował samodzielnie, lecz był włączony w tekst notatki o wydawnictwie. W 1925 r., tj. w 4 roczniku, nastąpiła korzystna zmiana, w wyniku której opis bibliograficzny zostaje wysunięty na czoło, a adnotacja jest dodatkiem do niego. „Wojskowe Wiadomości

Bibliograficzne” ukazywały się do 1933 r., łącznie wyszło 9 tomów.

W 1925 r. wprowadzono też „Kronikę”, która miała za zadanie systematycznie informować czytelnika o życiu bibliotek wojskowych i ruchu wydawniczym. Od 1927 r. ukazywała się ona nieregularnie, a w 1932 r. przestano ją wydawać.

Wybuch drugiej wojny światowej całkowicie przerwał pracę nad bibliografią. Dopiero po 17-tu latach, w 1958 r. Ośrodek Bibliograficzny CBW podjął pracę nad bieżącą bibliografią wojskową. Dla zachowania ciągłości czasopisma wydano trzy retrospektywne tomy (XX-XXII), obejmujące piśmiennictwo za lata 1956-1958. Podjęto również pracę nad wydaniem tomu retrospektywnego obejmującego piśmiennictwo z lat 1939-1945 i 1945-1955. Ukazał się on jako Tom XIX A, którego Cz. 1 – obejmująca lata 1939-1945 została wydana w 1974 r.; Cz. 2 za lata 1945-1950 w 1969 r., a Cz. 3 za lata 1951-1955 w roku 1970. Jakkolwiek „Komunikat Bibliograficzny” jest kontynuacją wydawnictwa przedwojennego, to w okresie powojennym charakteryzował się systematycznym rozwojem. Wzbogacono jego treść, zmieniano układ rzeczowy przystosowując go do potrzeb rozwijającej się myśli wojskowej. Od 1961 r. „Komunikat...” zaczyna się ukazywać jako kwartalnik. W następnych latach (1962) wprowadzono system odsyłaczy międzydziałowych, włączono też nigdzie nie rejestrowane jawne wydawnictwa wojskowe, przekazywane do CBW na mocy rozkazów Ministra Obrony Narodowej. Od 1963 r. w formie uzupełnienia każdego tomu kwartalnika ukazuje się „Dodatek Specjalny”. Ukazywał się on raz w roku, równocześnie z zeszytem czwartym. Zawierał materiały przeznaczone wyłącznie dla oficerów i pracowników naukowych w wojsku. Od 1966 r. postanowiono włączyć do bibliografii (przy odpowiedniej selekcji) materiały nadsyłane przez biuro wycinków prasowych „Glob”, co wzbogaciło kwartalnik o publikowane w prasie regionalnej wspomnienia i relacje b. uczestników walk na frontach drugiej wojny światowej.

Od 1971 r. w „Kwartalniku Bibliograficznym” wprowadzono zmianę tytułu na „Polska Bibliografia Wojskowa. Komunikat Bibliograficzny”. W kolejnym roku 1972 na miejsce dotychczasowego indeksu autorskiego wprowadzono indeks osobowy, który zwiększył możliwości wyszukiwawcze. Rok 1974 przy-

niósł kolejne zmiany. Po raz pierwszy ukazał się nasz kwartalnik pod tytułem obecnym „Polska Bibliografia Wojskowa” (z. 2) ze zmienionym układem rzeczowym, wzbogacony o indeksy nazw geograficznych, jednostek wojskowych i instytucji. Ambitny i twórczo zaangażowany zespół redakcyjny nieustannie starał się udoskonalać wydawnictwo. Zeszyt 1 Tom XLVIII z 1984 r. różni się od dotychczasowych nowym układem materiału ze względu na planowaną automatyzację procesów bibliograficznych. Reformy w wojsku wymogły kolejne zmiany schematu (z. 3) w 1990 r. i 1997 r. (z. 1), który w obecnym kształcie funkcjonuje do tej pory.

Przedstawia się on następująco:

1. Czynniki militarne we współczesnym świecie.

2. Obronność państwa. Doktryny obronne.

3. Problemy nauki wojennej.

4. Sztuka wojenna.

5. Organizacja sił zbrojnych.

6. Obrona terytorialna.

7. Duszpasterstwo wojskowe.

8. Szkolenie i wychowanie sił zbrojnych.

9. Technika wojskowa.

10. Logistyka wojskowa.

11. Ekonomia obrony. Finanse wojska.

12. Prawo wojskowe i wojenne.

13. Kadry. Sprawy socjalno-bytowe w wojsku.

14. Geografia wojenna.

15. Naukowa informacja wojskowa.

16. Powszechna historia wojskowa.

17. Historia wojskowa Polski.

18. Upowszechnianie tradycji oręża.

19. Organizacje kombatanckie i byłych żołnierzy zawodowych.

20. Biografie.

Pierwszym zeszytem przygotowanym techniką komputerową jest z. 4 za rok 1995. Wprowadzenie komputeryzacji w wydawaniu bibliografii spowodowało również poszerzenie opisu bibliograficznego o nowe elementy, pozwalające jeszcze bardziej przybliżyć czytelnikowi zawartość zarejestrowanych jednostek bibliograficznych (nowa PN). Po raz pierwszy „Polska Bibliografia Wojskowa” została wzbogacona o niezbędny w tego typu wydawnictwie indeks przedmiotowy, który ułatwia użytkownikowi wyszukiwanie potrzebnych informacji. Wymaga to od zespołu redagującego dużej wiedzy i doświadczenia. Konieczna jest umiejętność właściwej analizy treści dokumentu i nazwania go zgodnie ze słownikiem i jego gramatyką oraz sklasyfikowanie według schematu (spisu

treści). Przy indeksowaniu dokumentów zespół posługuje się *Słownikiem języka hasel przedmiotowych piśmiennictwa wojskowego* opracowywanym przez wspólną komisję pracowników CBW i BG AON (Ewa Foltyniewicz, Zygmunt Gerla, Grzegorz Kolek, Izabela Kowalska, Zofia Skrok, Jadwiga Zielińska), celem którego jest ujednolicenie słownictwa w wojsku. Z dziedziny pozawojskowych zespół posługuje się *Słownikiem języka hasel przedmiotowych Biblioteki Narodowej*.

Pracami redakcji „Polskiej Bibliografii Wojskowej”, kierowali: od 1956 r. – płk doc. dr Stefan Rosołowski, Andrzej Rutkowski, 1957-1967 r. – płk doc. dr Stefan Rosołowski, 1967-1968 – płk mgr Tadeusz Peterson, 1969-1972 – dr Wiesław Majewski, 1973 – mgr Andrzej Jopkiewicz, 1974-1979 – płk dypl. w st. spocz. mgr Igor Błagowieszczański, 1979-1980 – mgr Renata Malecka, 1980-1984 – płk mgr Władysław Henzel, 1984-1985 – płk mgr Marcin Podsiadło, 1986-1994 – płk mgr Władysław Henzel, 1994-1996 – płk mgr Bogusław Cydejko, 1996-1999 – mgr Izabela Kowalska, od 2000 r. – mgr Elżbieta Pawińska.

Każdy zeszyt „Polskiej Bibliografii Wojskowej” jest wyposażony w spisy pomocnicze: indeks osobowy, stanowiący wykaz autorów, autorów recenzji, omówień i polemik, osób będących przedmiotem opracowania, indeks przedmiotowy, a także: wykaz skrótów, wykaz bibliografii, czasopism i dzienników, z których zaczerpnięto materiał bibliograficzny.

„Polska Bibliografia Wojskowa” jest bieżącą bibliografią specjalną, odnotowującą piśmiennictwo poświęcone szeroko rozumianej wojskowości (historia wojska i wojen, rozwój współczesnej myśli wojskowej, szkolenie i wychowanie). Opiera się na obszernym materiale źródłowym wykorzystując całokształt piśmiennictwa wojskowego, piśmiennictwo cywilne poświęcone militariom, historii wojskowej, międzynarodowym stosunkom polityczno-militarnym oraz polonika omawiające wymienione zagadnienia.

„Polska Bibliografia Wojskowa” rejestruje zawartość wszystkich czasopism wojskowych (w tym także „Zeszyty Naukowe” wyższych uczelni i prace instytutów naukowych) oraz materiały z czasopism ogólnopolskich i dzienników centralnych – „Rzeczpospolitej”, „Gazety Wyborczej”, „Trybuny”, „Życia”, „Życia Warszawy” (ogółem około 180 tytułów). W doborze materiałów zastosowano selekcję merytoryczną, uwzględniając ich walory poznawcze.

Bibliografia w szerokim zakresie odnotowuje także druki zwarte, poświęcone problematyce wojskowości oraz wydawane przez instytucje wojskowe. Tak szeroki zakres tematyczny stawia kwartalnik w rzędzie bibliografii o charakterze fachowo-naukowym. Wydawnictwo to zajmuje poważne miejsce wśród bibliografii specjalnych o tematyce militarnej. Świadczy o tym fakt, iż „Bibliografia Zawartości Czasopism” wydawana przez Bibliotekę Narodową w dziedzinie wojskowości odsyła czytelnika do „Polskiej Bibliografii Wojskowej”. Jest ona podstawowym źródłem informacji bibliograficznej w zakresie nauki wojennej i stanowi cenną pomoc dla wszystkich, zarówno wojskowych jak i cywilnych czytelników zajmujących się problematyką wojskową. Opracowana jest w układzie systematycznym, z zastosowaniem w obrębie poddziałów szeregowania alfabetycznego. Schemat układu zamieszczany jest w każdym zeszyte PBW w postaci spisu treści.

W „Polskiej Bibliografii Wojskowej” występuje różnorodność opisów bibliograficznych, odpowiadających różnym typom publikacji. Od 1995 r. zastosowano nowe zasady opisów artykułów wg normy przygotowanej w Ośrodku Normalizacji Bibliograficznej Biblioteki Narodowej (PN-N/01152.02) zgodnie z międzynarodowymi wytycznymi. Do opisu bibliograficznego druków zwartych stosujemy normę PN-82/N-01152.01. Opis bibliograficzny poprzedzony został hasłem autorskim, a w przypadku prac bezautorskich lub zbiorowych, uwypuklono tytuł dzieła, dla uzyskania podstawy szeregowania alfabetycznego. Strukturę opisu tworzą strefy: tytułu, odpowiedzialności (autorstwa), adresu wydawniczego i opisu fizycznego. W opisie artykułów z czasopism adres wydawniczy jest zastąpiony przez cytowaną wydaniczą, zawierającą informację o źródle publikacji. Uzupełnieniem opisu bibliograficznego są hasła przedmiotowe, dostarczające informacji o zawartości treściowej rejestrowanego dokumentu.

Pragniemy poinformować naszych użytkowników iż nasze bazy komputerowe dostępne są w Internecie (www.cbw.pl); Login: CBW; hasło: wbc) i zawierają dokumenty od 1995 r.

Tom 62-64 obejmujące lata 1998-2000 zostały wydane na płytach CD.

Przekazując czytelnikom jubileuszowy Tom 65 z. 1 za 2001 r. „Polskiej Bibliografii Wojskowej” zespół redakcyjny dla uczczenia tego faktu zamieścił w nim fotokopię unikalnego dziś zeszytu 1 „Komunikatu Bibliograficznego” z roku 1921.

Należy również pamiętać o tym, iż zespół redakcyjny był inicjatorem i współtwórcą wielu społecznie niezbędnych bibliografii monotematycznych, co znalazło wyraz w przygotowywanej do druku *Bibliografii bibliografii opracowanych w CBW w latach 1921-2001*, w której zapisało się trwale wiele szczególnie zasłużonych osób.

Dzisiaj w roku 80-lecia PBW pragniemy złożyć hołd twórcom „Polskiej Bibliografii Wojskowej” oraz wyrazić wielkie uznanie i serdecznego podziękowania kontynuatorom, którzy rozwijali i nadal wzbogacają kształt periodyku.

Izabela Kowalska jest pracownikiem, a Elżbieta Pawińska – kierownikiem Działu Bibliografii Wojskowej Centralnej Biblioteki Wojskowej.

Jadwiga Sadowska

Jaka przyszłość drukowanej bibliografii narodowej?

Przed międzynarodowym kongresem służb bibliograficznych, który odbył się w Kopenhadze w 1998 r., przeprowadzono badania ankietowe dotyczące m.in. rodzaju nośników, na jakich dostępne są bibliografie narodowe. Badania te wykazały, że bibliografie narodowe występują: w formie drukowanej, na mikrofilmach, na taśmach magnetycznych, na dyskietkach (dyskietkach), na CD-ROM-ach. Dwie najbardziej popularne formy, to postać drukowana i na CD-ROM-ie. Postać najrzadziej spotykana, to mikrofilm. I tak postać drukowaną miało 90,3%, postać na CD-ROM – 43,5%. Dzisiaj te proporcje są zapewne inne. Bibliografie narodowe na CD-ROM ma wiele krajów, bowiem jest to nośnik tani, wygodny i pojemny. Niewątpliwie będzie on wypierał inne formy, zwłaszcza formę drukowaną. Wprawdzie na kongresie w Kopenhadze stwierdzono, że wszystkie nośniki są komplementarne wobec siebie, jednak życie pokazuje, że z niektórych nośników rezygnujemy. Tak się stało z mikrofilmami, których żywot był dosyć krótki, bowiem niedługo po upowszechnieniu tej technologii, pojawiły się taśmy magnetycz-

ne, a te z kolei w stosunkowo krótkim czasie zostały wyparte przez dyski magnetyczne.

Jeśli chodzi o bibliografię narodową polską, to przypomnijmy, że „Przewodnik Bibliograficzny” i „Bibliografia Zawartości Czasopism” dystrybuowane są w formie drukowanej, na dyskietkach i na CD-ROM-ach. „Bibliografia Wydawnictw Ciągłych” (rocznik) oraz „Polonica Zagraniczne” (rocznik) dostępne są w postaci drukowanej.

Wymiernym wskaźnikiem zainteresowania odbiorców określoną formą bibliografii są wielkości nakładów. Porównanie nakładów „Przewodnika Bibliograficznego” i „Bibliografii Zawartości Czasopism” pokazuje wyraźny wzrost w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych oraz wyraźny spadek od 1990 r.:

Rok	„PB” ilość egz.	„BZCz” ilość egz.
1975	4870	3030
1985	6630	3380
1989	7250	3110
1990	4430	2100
2000	2510	1240

Spadek ten mógł być spowodowany różnymi czynnikami, w tym takimi, jak: cena, urealnienie potrzeb bibliotek, na pewno także upowszechnianiem się nośników elektronicznych, aczkolwiek tu wskaźniki nie są wysokie. Liczba abonentów elektronicznego „PB” zwiększyła się z 155 w 1995 r. do 212 w 2000 r. Natomiast jeśli chodzi o „BZCz”, to w 1996 r. było 112 abonentów, natomiast w 2000 r. jest ich 136. Liczba rozprowadzonych CD-ROM-ów z „PB” i „BZCz” każdego roku oscyluje wokół 200 egzemplarzy każdej bibliografii.

Liczby te wskazują, że zainteresowanie bibliotek danymi bibliografii narodowej na nośnikach elektronicznych nie rośnie w szybkim tempie z roku na rok i ogólnie nie jest wielkie, zwłaszcza w stosunku do liczby bibliotek mających systemy komputerowe (ok. 2000 bibliotek). Zainteresowanie nie rośnie też proporcjonalnie do spadku prenumeratorów „PB” i „BZCz” w postaci drukowanej. Nie bez znaczenia jest tu zapewne też fakt dostępności bibliografii narodowej w Internecie. Nie mniej jednak ta sytuacja na pewno wymaga głębszego zastanowienia i ustalenia, w czym tkwi źródło tego stanu rzeczy.

Jak zatem przedstawia się przyszłość polskiej bibliografii narodowej w formie drukowanej? Niewątpliwie w ciągu najbliższych kilku

lat nie powinniśmy zrezygnować z drukowanego „Przewodnika Bibliograficznego”. Nie powinniśmy tego robić ze względu na to, że jest to jedyne udokumentowane w nieziennej postaci źródło rejestrujące wydawnictwa zwarte. Katalogi komputerowe, w tym także katalog BN, dokonują zmian w opisach bibliograficznych, stąd też nie mogą one być traktowane jako odpowiednik bibliografii.

Problematyczne jest wydawanie rocznika „Bibliografii Wydawnictw Ciągłych”. Dla bibliografii w postaci rocznika jednostką opisu jest wydawnictwo z danego roku. Oznacza to, że opisy bibliograficzne dla każdego rocznika muszą być utrzymywane poza główną bazą katalogową biblioteki i każdorazowo wykonywane od nowa. W zaleceniach międzynarodowych dotyczących wydawnictw ciągłych podkreśla się konieczność publikowania na bieżąco informacji o wydawnictwach ciągłych nowych. W Polsce jest to dwumiesięczna wkładka do „PB”. Decyzja o rezygnacji z formy drukowanej powinna być podjęta co najmniej dwa lata wcześniej, bo tyle trwa gromadzenie materiałów do kolejnego rocznika. Nie chcielibyśmy podejmować tej decyzji wcześniej, zanim nie ukaza się CD-ROM-y z „BWC”, przy czym powinny to być zbiory zawierające dane skomasowane.

„Polonica Zagraniczne” ukazują się od lat w nakładzie oscylującym wokół 400 egz. Rejestruje się w tej bibliografii ok. 2500 pozycji. Połowa zarejestrowanego materiału wybierana jest ze źródeł zagranicznych. Wydaje się, że ze względu na jej stosunkowo niewielką objętość, a z drugiej – na wartość historyczną bibliografia ta powinna być dokumentowana również w formie drukowanej.

Ostatnim członem bibliografii narodowej jest „Bibliografia Zawartości Czasopism”. Ten typ uniwersalnej bibliografii opracowywany jest tylko w 50% ośrodków bibliograficznych na świecie. Obserwacje wskazują, że bibliografia ta jest wypierana przez bibliografie dziedzinowe, specjalistyczne, które dostarczają informacji aktualniejszej i mniej selekcyjnej. Robią to też bardziej terminowo. „Bibliografia Zawartości Czasopism” ukazuje się w Polsce regularnie, jako miesięcznik, od 1951 r. W ostatnich kilku latach stale zwiększa swoją objętość – od 45 tys. w 1995 r. do 55 tys. artykułów w 2000 r. Niewątpliwie odbywa się to kosztem terminowości i aktualności. Jest to bibliografia selekcyjna. Rejestruje artykuły z ponad 1500 czasopism (ok. 35% wszystkich czasopism).

Aby utrzymać zakres tej bibliografii i nie pogłębiać opóźnień powinniśmy zrezygnować z formy drukowanej, która jest nie tylko kosztowna, ale i pracochłonna, a przy tym mało atrakcyjna dla czytelnika w korzystaniu ze względu na wielkość materiału i jego podział na okresy miesięczne. Od 1996 r. bibliografia ta jest dostępna na CD-ROM-ie, od 1998 r. jest także dostępna w Internecie. Wydaje się, że każdy, kto ma do wyboru możliwość przeszukiwania tak wielkiego materiału w postaci drukowanej i w postaci elektronicznej z pewnością wybierze formę elektroniczną. Z tych względów chcemy zrezygnować od 2002 r. z formy drukowanej „BZCz”, tym samym zamykając 55-letni okres publikacji tej bibliografii.

Jadwiga Sadowska jest kierownikiem Instytutu Bibliograficznego Biblioteki Narodowej.

Katarzyna Wodniak

Oferta prasowa dla pań w bibliotekach publicznych Torunia

O tym, że rynek czasopism dla pań należy do najbardziej dynamicznie rozwijających się segmentów rynku prasy w Polsce, nie trzeba już dziś nikogo przekonywać, wskazują na to dobitnie wyniki badań prasoznawców¹. Dość powiedzieć, że od września 1989 r. do końca 1995 r. ukazały się, w świetle obliczeń Zofii Sokół, aż 172 nowe tytuły tego typu².

Postanowiliśmy więc zbadać, czy i w jaki sposób na nową sytuację na rynku czasopism kobiecych zareagowały biblioteki publiczne, posiadające je przecież w swojej ofercie od lat, pytając o status prasy dla pań w bibliotekach publicznych, jej ilościową i jakościową charakterystykę, źródła pozyskiwania, pochodzenie, miejsce wśród ogółu tytułów gazet i czasopism gromadzonych w tych instytucjach, wreszcie wpływ na rozwój zainteresowań czytelnicy i motywowanie kontaktów z książką.

1. Badane środowisko

Jako teren badań wybrano wszystkie filie biblioteczne Torunia podległe Wojewódzkiej

Bibliotece Publicznej i Książnicy Miejskiej w Toruniu przeznaczone dla dorosłych³, wyłączając dwie placówki przyszpitalne oraz Bibliotekę dla Niewidomych i Niepełnosprawnych. Spośród 12 bibliotek kwalifikujących się do badań, w 11 zrealizowano je wiosną 1999 r. techniką wywiadu kwestionariuszowego przeprowadzanego z reguły z kierowniczkami bibliotek lub z wytypowanymi przez nie pracownikami⁴.

Szacunkową wielkość grupy dorosłych torunian obojga płci należących do 11 badanych filii, można określić jako zbiorowość liczącą 14 902 osoby.

Zdecydowana większość osób odwiedzających filie, w których przeprowadzono wywiady, to kobiety.

Kwestionariusz wywiadu składał się z 20 pytań. Pierwsze, wprowadzające, dotyczyło wszystkich rodzajów prasy prenumerowanej w tych placówkach, 9 następnych odnosiło się do gromadzenia czasopism kobiecych, kolejnych 10 mówiło o ich użytkowaniu. Całość zamykał blok pytań przynoszący podstawowe informacje statystyczne o bibliotekach.

2. Typy gromadzonej prasy

2.1. Prenumerata

W 1998 r. do dyspozycji dorosłych czytelników 11 filii toruńskich pozostawało 57 różnych tytułów prasowych z prenumeraty, ujętych w 7 typów. Oprócz pism będących przedmiotem niniejszego omówienia, były to: prasa codzienna, tygodniki opinii, czasopisma popularnonaukowe, społeczno-kulturalne i literackie, ponadto fachowe oraz hobbistyczne.

Już pierwsza próba zestawienia ich z sobą ujawnia, iż blisko połowa ogólnej oferty tytułowej, bo aż 25 czasopism (43,86%) reprezentuje szeroko pojętą prasę kobiecą; 32 pozostałe tytuły (56,14%) należą do 6 innych grup. Łączna liczba wszystkich gazet i czasopism wynosiła 161 egz., z czego 79 (49,07%) to pisma dla pań, a 82 (50,93%) przypadało na resztę.

W grupie gazet zaobserwowano zaledwie 5 tytułów, w tym 3 dzienniki ogólnopolskie treści ogólnej: „Gazeta Wyborcza” (w 8 filiach), „Rzeczpospolita” (1) i „Życie” (1); prasa regionalna i lokalna to przede wszystkim „Nowości” (11) i „Gazeta Toruńska” (1). Czasopisma popularnonaukowe gromadzono w 8 bibliotekach. Ich oferta tytułowa jest dwukrotnie bogatsza, niż w przypadku dzienników, obejmuje rozmaite dziedziny wiedzy i adresowana

jest do zróżnicowanych wiekowo kategorii użytkowników. Składają się na nią: „Aura” (2), „Przyroda Polska” (1), „Parki Narodowe” (1), „PC World Komputer” (3), „PC Kurier” (1), „Młody Technik” (1), „Cogito” (2), „Mówią Wieki” (1). Jednak największą popularnością cieszyły się w tej grupie dwa miesięczniki Prószyńskiego „Świat Nauki” (5) i „Wiedza i Życie” (4).

Również w 8 filiach obecne były tygodniki społeczno-polityczne, lecz w nieporównanie skromniejszym wymiarze. Liderem było tu „Wprost” (6), następnie „Polityka” (5), „Tygodnik Powszechny” (1) i sensacyjny tygodnik przeglądowy „Angora” (1). Tyle samo filii gromadziło czasopisma społeczno-kulturalne i literackie, reprezentowane także przez 4 tytuły: „Nowe Książki” (5), „Przekrój” (3), „Film” (1) i „Literaturę” (1). Szesć filii dysponowało prasą fachową (specjalistyczną, zawodową), wśród której prym wiodły pisma bibliotekarskie: „Poradnik Bibliotekarza” (5), „Bibliotekarz” (3), „Biblioteka w Szkole” (1); po jednej prenumeracie miała prasa poświęcona analizie zjawisk rynkowych, prawnych i gospodarczych „Życie Gospodarcze” oraz „Prawo i Życie”, jak i „Wychowawca. Miesięcznik nauczycieli i wychowawców katolickich”. Tytuły hobbistyczne pozostawały pod każdym względem na samym końcu, były to zaledwie 3 czasopisma: „Poznaj Swój Kraj” (2), „Działkowiec” (1) i „Harcerstwo” (1), dostępne tylko w 3 filiach.

Wśród wydawnictw, których nie znajdziemy w ofercie bibliotek publicznych Torunia, są przewodniki repertuarowe, prasa sensacyjno-rozrywkowa, konfesyjna, magazyny dla mężczyzn oraz czasopisma naukowe. Ich prenumeraty nie deklarował żaden z badanych ośrodków.

Skupiając się z kolei na liczbie czasopism, które miały do zaoferowania poszczególne filie, zaobserwować można w tym zakresie znaczne różnice. Przeciętnie na jedną placówkę przypadało ich prawie 7,5, lecz w praktyce ich zestaw osiągał rozpiętość od 3 do 21 czasopism.

2.2. Dary i inne źródła wpływu

Należy jednak pamiętać, że prenumeratę uzupełniają wydatki dary wydawców, redakcji, instytucji, stowarzyszeń itp., a także nadsyłane „według rozdzielnika” tytuły władz terenowych, czego nie brano pod uwagę w powyższym zestawieniu. Dla porządku warto choćby wymienić kilka takich czasopism: „Świat Nauki”, „Wiedza i Życie”, „Pomera-

nia”, „Rzeczpospolita”, „Easy PC”, „Przegląd Artystyczno-Literacki”, „Toruńskie Vademedicum Kultury” oraz „Kurier Czytelniczy – Megaron”.

3. Czasopisma kobiece

3.1. Stan prenumeraty

Na tym tle zestaw tytułów adresowanych przede wszystkim do użytkowniczek toruńskich bibliotek publicznych, przedstawia się jako dość zróżnicowany i pojemny. Szeroko rozumiana prasa kobiece obejmuje magazyny luksusowe, czasopisma rodzinne, poradniki ogólne i specjalizujące się w dostarczaniu porad określonego typu (np. z zakresu zdrowia, urody, „wyposażeniowe”), wreszcie pisma „tęczowe” i młodzieżowe (dziewczęce). Dla potrzeb niniejszego opracowania ujęto je w 3 grupy, zgodnie z ich segmentacją na rynku wydawniczym i dołączono kategorię periodyków dla dziewcząt.

Jak należało się spodziewać, zarówno pod względem liczby tytułów, jak i egzemplarzy, dominują czasopisma poradnikowe – „Kobieta i Życie” pojawiła się aż w 10 filiach, „Claudia” w 9, „Przyjaciółka” w 5, „Cztery Kąty” i „Naj” w 3, „Poradnik Domowy”, „Świat Kobiety”, „Mój Piękny Ogród” i „Moje Mieszkanie” w 2, „Moja Rodzina”, „Zdrowie”, „Ciasta i Torty”, „Kolekcja Dobrej Kuchni” oraz „Magia Roślin” w 1 placówce. Ogółem 14 różnych pism zaliczających się do tej grupy (56% wszystkich tytułów kobiecych), zgromadzono w 43 egz. Zestaw oferowanych paniom magazynów luksusowych, uchodzących za ambitniejsze, obejmuje 6 miesięczników (24% tytułów) w 16 egz. – „Zwierciadło”, które było w posiadaniu 5 filii; „Twój Styl” – 4; „Sukces” – 3; „Pani” – 2; a „Uroda” i „Kobieta i Styl” w 1. Pod względem liczby egzemplarzy przewyższają je czasopisma młodzieżowe (20), a ściślej, dziewczęce, uboższe za to o 1 tytuł. Miano liderki zdobyła tu „Filipinka”, dostępna w 8 filiach. „Jestem” spotkać można w 7; „Dziewczynę” i „Bravo” w 2; „Naszą Miss” w 1. W żadnej nie prenumerowano natomiast najłżejszej „prasy serca”.

Analiza obecności poradników, prasy młodzieżowej i czasopism luksusowych wskazuje także na ich dość równomierne rozmieszczenie w bibliotekach, co w uproszczeniu można wyrazić stosunkiem 4 : 1,8 : 1,5 dla każdej filii. W związku z tym, we wszystkich badanych placówkach występowało od 2 do 9 porad-

ników i przynajmniej po 1 magazynie dziewczęcym i prestiżowym, a suma tytułów kobiecych przypadających na bibliotekę uzyskiwała wartość od 3 do 15. Prenumeratę 3 czasopism deklarowała jedna filia; trzy – 5; dwie – 6; a 7, 8, 9, 10 i 15 gromadzono w pięciu kolejnych. W czołówce najczęściej prenumerowanych periodyków, bez względu na przynależność do określonego typu, znalazły się: „Kobieta i Życie” (10 filii), „Claudia” (9), „Filipinka” (8), „Jestem” (7), „Przyjaciółka” (5).

3.2. Staż rynkowy

Czy oferta bibliotek publicznych, odbija przemiany zachodzące na rodzimym rynku prasy dla pań? Odpowiedź na to pytanie musi być twierdząca, skoro na 25 tytułów dostępnych w Toruniu, tylko 7 (28%) należy do „starszej generacji”, rozpoczynającej żywot czytelniczy w okresie 1946-1967 (chronologicznie: „Kobieta i Życie”, „Przyjaciółka”, „Zdrowie”, po przełomie październikowym: „Uroda”, „Filipinka”, „Zwierciadło”, później „Jestem”), a aż 18 (72%) powstało w ostatnim 10-leciu, licząc od połowy 1989 r. (takim nowym pismem jest już „Pani”). Co ciekawe, wybór tych ostatnich został dość szybko wzbogacony o nowości wydawnicze – „Kolekcję Dobrej Kuchni”, założoną we wrześniu 1997 r., „Ciasta i Torty” – w styczniu 1998 r. i „Magię Roślin”, ukazującą się od maja tegoż roku. Jednak, mimo iż starszych periodyków było tylko kilka, były one gromadzone w większej liczbie egzemplarzy w przeliczeniu na jeden tytuł, niż młodsze stażem. Z wyjątkiem „Zdrowia” i „Urody”, każdy z nich powtarzał się w 5-10 filiach. Łącznie 7 tytułów tego typu pojawiło się w 37 egz. Bogatszy zestaw czasopism „nowych” był tym samym znacznie bardziej rozproszony. Na 18 tytułów w 42 egz., tylko „Twój Styl” (4 filie) i „Claudia” (9), zbliżyły się pod względem frekwencji do starszych wydawnictw, a aż 6 czasopism (33% w tej grupie) miało tylko po jednej prenumeracji, natomiast 7 (38,9%) po dwie.

3.3. Periodyki kobiece wpływające z darów

Zestaw czasopism napływających dzięki prenumeracie wydatnie wzbogacały dary czytelniczek i bibliotekarek. Taka forma pozyskiwania prasy kobiecej występowała we wszystkich 11 filiach toruńskich. Lista przekazywanych bibliotekom wydawnictw była tak obszerna, że przewyższała tę z prenumeraty,

a do częstych zjawisk należało dublowanie tytułów dostępnych tą drogą. Z tego powodu zdarzały się przypadki rezygnacji z prenumerowania np. „Przyjaciółki”. W niektórych filiach podkreślano, iż czytelniczki przynosiły nieraz kompletne roczniki czasopism, np. „Twój Styl”. W taki sposób do bibliotek trafiało też wiele tytułów lekkich, sensacyjno-plotkarskich, na które placówkom tym szkoda było własnych pieniędzy.

3.4. Kryteria wyboru czasopism do prenumeraty

W doborze periodyków kobiecych do bibliotek, ich personel kierował się głównie znajomością charakteru i kompetencji czytelniczych środowisk, z których wywodziły się użytkowniczki. Jako drugie kryterium podawano zazwyczaj zgłaszanie przez czytelniczki zapotrzebowań i poszukiwanie przez nie konkretnych tytułów. W dalszej kolejności podkreślana była rola tradycji, przyzwyczajenia do wieloletniej obecności danego czasopisma na rynku, co odnoszono szczególnie do „Przyjaciółki” i „Kobiety i Życia”, ale także do stosunkowo młodej „Claudii”.

3.5. Ewidencjonowanie, opracowywanie i przechowywanie

Od źródeł wpływu prasy kobiecej do bibliotek zależał sposób ich opracowywania i przechowywania. Tu lepszy status posiadały pisma prenumerowane, lecz ani one, ani egzemplarze napływające z darów nie były oprawiane w żadnej z 11 badanych placówek, w przeciwieństwie do niektórych czasopism młodzieżowych, czy popularnonaukowych, postrzeganych jako bardziej użyteczne, tj. takie, z których można później wielokrotnie korzystać. Dla prenumerowanych tytułów kobiecych w 9 filiach zakładano karty akcesji bieżącej. Dwie filie, w tym jedna o najskromniejszym ich zestawie, w ogóle nie prowadziły takiej ewidencji. Szczupłość miejsca w czytelniach i z reguły brak magazynów, nie pozwalały na wieloletnie przechowywanie pism kobiecych. W 5 filiach kompletne roczniki były gromadzone bezpośrednio na regałach lub w specjalnie wydzielonych miejscach do 2 lat wstecz, w 3 okres ten ulegał przedłużeniu do 3-4 lat, w najmłodszej filii wynosił pół roku. Tylko w jednym przypadku deklarowano przechowywanie starszych roczników „Kobiety i Życia” w magazynie.

Dostępne z reguły w wybranych, przypadkowych numerach tytuły подарowane, po-

zostawały poza ewidencją. W jednym wypadku sygnalizowano ich wpisywanie w zeszyt darów. Egzemplarze zaczytane, nie cieszące się zainteresowaniem czytelniczek lub stare, przeznaczano zazwyczaj na makulaturę.

3.6. Stopień dostosowania oferty do oczekiwań czytelniczek

Opinie pracownic bibliotek, co do tego, czy ich placówki powinny w ogóle gromadzić ten rodzaj periodyków, były w 100% zgodne. We wszystkich filiach bez wahania udzielano odpowiedzi twierdzących, uzasadniając w kilku przypadkach potrzebę ich posiadania wysoką ceną czasopism i niemożnością nabywania przez czytelniczki wszystkich interesujących je tytułów. Równie często podkreślano konieczność „zaspokajania różnych potrzeb i oczekiwań czytelniczek”.

Bardziej szczegółowe wskazania dotyczyły konkretnych tytułów lub typów czasopism, które powinny znaleźć się w każdej bibliotece publicznej. Tu najczęściej, bo aż w 10 badanych placówkach, powtarzającą się grupę pism, stanowiły poradniki, wśród nich „Kobieta i Życie” – ze względu na „wymianę doświadczeń życiowych”, „Przyjaciółka” – „wzruszające reportaże i listy czytelniczek”, „Poradnik Domowy” – „wszechstronność i przepisy czytelniczek”, dalej „Claudia”, „Cztery Kąty”, „Naj” i „Kwietnik”. W jednej z bibliotek zauważono nawet, że odkąd są one wypożyczane, zmalało zainteresowanie książkami z zakresu gospodarstwa domowego (dział 64). Zestaw poradników powinien być wzbogacony, w opinii 8 filii, o „magazyny ładnie wydane, grubsze, ambitniejsze i z większą ilością materiału do czytania”, czasopisma: kobieco-społeczne, kobieco-informacyjne, bez sensacji – „Tiny”, „Życia na gorąco”, ponieważ „musi być zachowany jakiś poziom”. W każdej filii mógłby więc znajdować się przynajmniej jeden tytuł elitarny: „Twój Styl”, „Zwierciadło”, „Cosmopolitan”, „Sukces”, czy „Pani”. Jednocześnie tylko 2 biblioteki chciałyby widzieć u siebie pisma plotkarskie, szczególnie lubiane przez młode kobiety oraz „trochę czytań”.

Względy finansowe najczęściej nie pozwalały badanym placówkom na gromadzenie periodyków drogich, prestiżowych. Tu najbardziej pożądanym tytułem okazał się „Twój Styl” – w 4 filiach, następnie „Uroda” – w 3, „Pani” – w 2, „Sukces”, „SHE”, „Cosmopolitan”, „Perfumy Świata” – w 1. W grupie poradników dwóch filii nie stać było na „Poradnik Domo-

wy”, jednej na „Cztery Kąty”, „Burdę” i zawieszono „Dobre Rady”. Tylko jedna placówka wydawała się być całkowicie usatysfakcjonowana z posiadanych tytułów i przeciwna była mnożeniu ich liczby, podkreślając powtarzanie się materiałów i brak różnic pomiędzy zawartością poradników, takich jak: „Kobieta i Życie”, „Przyjaciółka” i „Claudia”.

3.7. Udostępnianie i rejestracja wypożyczeń

We wszystkich filiach czasopisma dla pań udostępniano w formie prezencyjnej oraz poza ich obręb. W 9 przypadkach w 1998 r. dominowało wypożyczanie domowe, w 2 zachowano równe proporcje. Udział udostępniania periodyków kobiecych na zewnątrz bibliotek wzrastał wraz ze wzbogacaniem ich oferty tytułowej. Okres udostępniania domowego wynosił w 6 bibliotekach dwa tygodnie, w 2 – trzy tygodnie, w kolejnych 2 – tydzień. Najdłużej można było korzystać z prasy kobiecej przez miesiąc. W przypadku najnowszych, bieżących numerów czasopism, ulegał on skróceniu do weekendów lub 1-3 dni, w 5 filiach w ogóle nie przewidywano możliwości ich lektury poza czytelnia.

Dostęp do prasy kobiecej w 9 placówkach był całkowicie bezpłatny. W jednej odwołano się do prób wprowadzenia eksperymentalnie w 1992 r. symbolicznych opłat, co się jednak nie powiodło, w innej pobierano dawniej dowolne wpłaty na rzecz koła przyjaciół biblioteki, których część wydatkowana była na czasopisma dla pań.

Rejestrację ich wypożyczeń prowadzono w różny sposób.

3.8. Zbiorowość korzystająca z prasy kobiecej

Wśród osób korzystających z tej kategorii zbiorów, w 4 filiach były to wyłącznie kobiety, również w 4 placówkach deklarowano, iż przeważnie poszukiwały jej panie, choć zdarzali się i mężczyźni, w 2 kolejnych czasami trafiali się panowie. Kobiety mające kontakt z omawianą grupą periodyków najczęściej przywiązane były do określonych tytułów, którym były wierne i czytały je w miarę regularnie, czekając na każdy nowy numer.

Ciekawie wypadła próba dowiedzenia się czegoś bliższego o czytelniczkach korzystających z analizowanego typu periodyków. Zakładany przed podjęciem badań ich zbiorowy portret rozpadł się w praktyce na trzy grupy

użytkowniczek różniących się wiekiem oraz zajęciem. Aż w 7 filiach do najbardziej aktywnej ich kategorii należały emerytki, rencistki, bezrobotne, gospodynie domowe oraz panie wychowujące dzieci. W 6 placówkach zaobserwowano dość znaczny udział kobiet czynnych zawodowo w wieku od 30 do 60 lat. W 4 filiach zaznaczyła się obecność najmłodszych czytelniczek – uczennic i studentek.

Zestaw ról zawodowych kobiet pracujących ograniczał się do oświaty, służby zdrowia i handlu. Poza zasięgiem oddziaływania oferty prasowej bibliotek publicznych pozostawałyby w Toruniu raczej osoby parające się innymi, lepiej płatnymi zajęciami, o wyższym statusie materialnym, które prawdopodobnie kupują takie periodyki na własność.

3.9. Lektura prasy kobiecej a motywowanie kontaktów z książką

W 10 placówkach potwierdzono mobilizujący wpływ wypożyczania analizowanej kategorii zbiorów na zwiększenie czytelnictwa literatury. Przeważnie osoby sięgające po wiele czasopism należały jednocześnie do aktywnych, bądź najaktywniejszych czytelniczek beletrystyki w różnych jej odmianach. Nieco rzadziej zdarzało się, że poszukiwały one w bibliotece książek, o których przeczytały, znalazły informację lub zapoznały się z jej fragmentami na łamach prasy kobiecej. Wskazywałoby to na fakt, iż periodyki te oprócz dostarczania relaksu, praktycznych porad z wielu dziedzin i wymiany doświadczeń życiowych, traktowane są także jako źródła informacji o literaturze.

4. Wnioski

Mimo skromnego stanu prenumeraty periodyków oraz niewystarczającego napływu książkowych nowości wydawniczych, akurat tej kategorii zbiorów wiodło się nie najgorzej. Tytuły kobiece, według zgodnych opinii bibliotekarek, były chętnie czytane, oczekiwane, popularne i wydatnie podnosiły statystyki wypożyczeń. Ponadto, jak wykazano, ilościowo niemal dorównywały pozostałemu zestawowi prasy dostępnej w tych placówkach. Mimo to nie traktowano ich ze zbytnim pietyzmem, a ich żywot biblioteczny nie należał do najdłuższych, nie tylko z powodu braku miejsca w czytelniach, ale też dlatego – że użyję argumentów przeciwników tych czasopism – iż w gruncie rzeczy ciągle pisze się w nich o tym samym, a pewne tematy stale powracają w nowym

opracowaniu i właściwie, gdyby pozbawić poszczególne tytuły ich okładek, trudno byłoby je od siebie odróżnić. Ich oferta okazała się podatna na zmiany, co jest zrozumiałe, skoro drugim co do ważności czynnikiem, decydującym o obecności określonych periodyków w filiach, były w większości przypadków zapotrzebowania czytelniczek, nie żyjących przecież w próżni, lecz poddawanych oddziaływaniu mechanizmów rynkowych, np. reklamy. Z drugiej strony widać jednak w ich zestawie pewien utrwalaony tradycją kanon, składający się z tytułów, które w badanym roku nie osiągały wcale rewelacyjnych nakładów i wysokiej sprzedaży („Kobieta i Życie”, „Filipinka”, „Jestem”, „Zwierciadło”). W rezultacie wybór czasopism dostępnych w filiach toruńskich dzięki prenumeracie, był wypadkową pomiędzy oczekiwaniami czytelniczek a możliwościami finansowymi bibliotek, usiłujących zachować rozsądne proporcje między trzema typami periodyków: poradnikami, magazynami prestiżowymi i dziewczęcymi.

Generalnie dużą popularność i niski status w bibliotekach analizowanej kategorii zbiorów wyjaśnia fakt, iż być może największym jej grzechem jest to, że spora jej część pozostaje niemal sztandarowym produktem i przykładem kultury masowej, kojarzonej ze sferą rozrywki i czasu wolnego, gdy tymczasem „W bibliotece [publicznej] powinny się znaleźć najwartościowsze popularne magazyny ilustrowane i – przede wszystkim – czasopisma o walorach poznawczych i informacyjnych (społeczno-kulturalne, literackie i popularnonaukowe)”⁵.

Katarzyna Wodniak jest pracownicą Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej.

PRZYPISY:

¹ Zawarte zwłaszcza w Zeszytach Prasoznawczych Ośrodka Badań Prasoznawczych UJ oraz w kolejnych tomach Materiałów Pomocniczych do Najnowszej Historii Dziennikarstwa pod red. A. Słomkowskiej.

² Z Sokół: *Prasa kobieca w Polsce w latach 1945-1995*. Rzeszów 1998, s. 60.

³ Szersze opracowanie tematu, wzbogacone o dane pochodzące z 6 miejskich bibliotek pozatoruńskich oraz z Czytelni Czasopism Książnicy Miejskiej w Toruniu, przedstawiam w przygotowywanym do druku artykule: *Charakterystyka oferty prasowej dla pań w bibliotekach publicznych Torunia w 1998 r.*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Bibliologia” 2/3. Nauki Humanistyczno-Społeczne, pod red. J. Tondela.

⁴ Którym chciałabym serdecznie podziękować za umożliwienie badań i pomoc w ich realizacji. Podobne podziękowania należą się Działowi Instrukcyjno-Metodycznemu Książnicy Miejskiej w Toruniu.

⁵ J. Burakowski: *Samorządowa biblioteka publiczna. Poradnik*. Warszawa 1994, s. 34.

Z bibliotek

Działalność informacyjna Biblioteki Głównej Akademii Bydgoskiej

Komputeryzacja Biblioteki Głównej Akademii Bydgoskiej (dalej: BGAB) stworzyła szerokie perspektywy usprawnienia różnych kierunków jej działalności. W szczególności przyspieszyła proces gromadzenia, rejestrowania, opracowania i udostępniania piśmiennictwa krajowego i zagranicznego z dziedzin odpowiadających kierunkom kształcenia i badań naukowych w Akademii.

Z biblioteki korzystają pracownicy uczelni i studenci oraz specjaliści zatrudnieni w zakładach przemysłowych, administracji i handlu, nauczyciele, uczniowie różnych typów szkół.

Działalność informacyjna BGAB skupia się głównie w Oddziale Informacyjno-Bibliograficznym (dalej OIB), zlokalizowanym na parterze, zajmującym pomieszczenie o powierzchni 70 m². Jest to ogólnodostępne Informatorium podzielone na trzy segmenty. W części magazynowej zgromadzone są wszystkie bibliografie, część bibliograficzną zajmuje czytelnia, a część komputerową pracownia informatyczna. Informatorium jest czynne w godzinach 9.00-20.00 w dni powszednie, 9.00-16.00 w soboty i 9.00-13.00 w niedziele. Sąsiaduje ono z Oddziałem Udostępniania i holem, gdzie znajdują się katalogi tradycyjne i komputerowe. Taka lokalizacja jest bardzo dogodna dla użytkowników. Bliskość czytelni, wypożyczalni i katalogów z Informatorium stwarza korzystne warunki zaspokajania potrzeb czytelników. Dyżurują tu bibliotekarze, którzy są specjalistami z różnych dziedzin wiedzy. Służą oni radą i pomocą w dostępie do drukowanych i elektronicznych źródeł informacji.

Prace informacyjne są prowadzone z wykorzystaniem starannie dobranego warsztatu informacyjnego.

Oprócz bibliografii historycznych, specjalnych i dotyczących pedagogiki często wykorzystywanymi źródłami informacji w Informatorium są bazy danych online i na CD-ROM-ach. Najczęściej wykorzystywanymi bazami są *Przewodnik Bibliograficzny*, *Bibliografia Zawartości Czasopism*, *Eric*, *PsycLit*, *Current Contents-Agriculture, Biology and Environmental Sciences*. Dużym powodzeniem cieszą się multimedialne wydawnictwa, a w szczególności *World Atlas*, *Encyklopedia Powszechna Wydawnictwa Gutenberga*, *The Hutchinson Multimedia Encyclopedia*, *The New Grolier Multimedia Encyclopedia*, *The Viking Opera Guide*. Do dyspozycji czytelników są 4 stanowiska komputerowe przystosowane do ob-

ługi tych baz. Dyżurujący bibliotekarze OIB pomagają w wyborze metod i technik wyszukiwania informacji. Udzielają też porad w zakresie sformułowania kryterium wyszukiwawczego i kopiowania danych na dyskietki.

W Informatorium czytelnicy mogą także skorzystać z katalogów innych bibliotek i baz dostępnych poprzez sieć Internet. Dużym zainteresowaniem cieszy się baza EIFL. Ważnym zadaniem OIB jest skrupulatne gromadzenie i rozpowszechnianie wśród czytelników adresów komercyjnych baz czasowo ogólnodostępnych w Internecie. Pracownicy OIB podają te oferty na specjalnej tablicy znajdującej się w Informatorium. Oferty zawierają krótką charakterystykę każdej z baz, jej adres URL i termin, w którym baza jest dostępna dla wszystkich chętnych. W sprawie passwordu zainteresowani zgłaszają się bezpośrednio do dyżurującego bibliotekarza. Internet dostępny jest dla użytkowników na 5 stanowiskach. Ze względu na znikomą ich liczbę w stosunku do potrzeb zachodzi konieczność wcześniejszej rezerwacji stanowiska. Można tego dokonać telefonicznie lub osobiście. Od 1.10 – 20.12.2000 r. tą drogą poszukiwało informacji ok. 1900 osób. Przy korzystaniu poprzez Internet z katalogów innych bibliotek specjalistycznych, pracujących w różnych systemach bibliotecznych, udzielają pomocy dyżurujący bibliotekarze OIB. Ustalają oni, a także aktualizują adresy URL placówek informacyjnych. W IV kwartale 2001 r. przewidziano utworzenie 5 nowych stanowisk internetowych.

W Informatorium oraz w holu Biblioteki można korzystać z katalogów BGAB. Do dyspozycji czytelników są trzy katalogi kartkowe oraz katalog komputerowy. Od 1998 r. zaprzestano uaktualniania tradycyjnego katalogu. Informacje o wszystkich nabytkach opracowanych po 1.01.1998 r. można uzyskać tylko na podstawie danych elektronicznych. Katalog komputerowy dostępny jest w systemie Horizon. Zawiera on ok. 60 tys. rekordów opisów książek i wydawnictw serijnych. Horizon jest systemem docelowym BGAB. Posiada wiele indeksów (m.in. autorski, instytucji, tytułowy, wydawnictw, haseł przedmiotowych, słów kluczowych) i możliwości wyszukiwawczych wraz z sortowaniami. Jego obsługa nie jest skomplikowana i proste wyszukiwanie informacji nie sprawia kłopotu użytkownikom. Katalog komputerowy jest dostępny na 9 stanowiskach w holu Biblioteki. Planuje się, iż w 2001 r. ich liczba wzrośnie do 15. Utworzenie większej liczby miejsc jest niemożliwe ze względu na warunki lokalowe. Dyżurujący bibliotekarze OIB udzielają porad przede wszystkim w zakresie wyszukiwania złożonego, tzw. funkcji multi-index oraz sprecyzowania hasła przedmiotowego bądź słowa kluczowego dla danego zagadnienia.

BGAB posiada dobrze przygotowany personel w zakresie poszukiwań komputerowych i tradycyjnych. Obsługa informacyjna użytkowników jest najważniejszym zadaniem czteroosobowego OIB. Jego pracownicy udzielają informacji bibliograficznych, katalogowych i rzeczowych bezpośrednio, telefonicznie i przy pomocy poczty elektronicznej. Opracowują również tematyczne zestawienia bibliograficzne na zamówienie oraz odpowiadają na wpływające kwerendy. Udzielają porad w zakresie gromadzenia fachowej literatury do prac dyplomowych i magisterskich. Ustalają adresy placówek naukowych i często wskazują lokalizację konkretnych pozycji w kraju i za granicą. Pomagają też w wyborze najlepszej metody poszukiwań zarówno w tradycyjnych jak i elektronicznych źródłach informacji. W szczególności udzielają wskazówek w zakresie wyszukiwań w specjalistycznych bazach na CD-ROM-ach i zapewniają pomoc przy korzystaniu z Internetu. Ważnym zadaniem OIB jest opieka nad bazami danych na dyskietchach i CD-ROM-ach oraz instalacja nowych baz wraz z wszelkimi wpływającymi uaktualnieniami.

OIB prowadzi też działalność popularyzatorską przez współudział w organizowaniu wystaw tematycznych oraz w oprowadzaniu wycieczek szkolnych. Pracownicy OIB sprawują pieczę nad księgozbiorem podręcznym, śledzą nowości wydawnicze. Biorą udział w pracach nad bibliografią publikacji pracowników Akademii Bydgoskiej oraz w redagowaniu internetowej strony BGAB (<http://www.wsp.bydgoszcz.pl/pliki/bib/webpac.htm>). Uczestniczą też w rocznym opracowaniu informatora o Bibliotece, jej oddziałach i zbiorach.

Ponadto OIB prowadzi intensywną działalność dydaktyczną, praktyki zawodowe dla studentów kierunku Bibliotekoznawstwa i Informatyki i Informatyki oraz permanentną edukację czytelników. Przy kilkutyśiącym naborze na pierwszy rok studiów niemożliwe jest prowadzenie szkoleń z przysposobienia bibliotecznego dla wszystkich słuchaczy. Każdy student I roku otrzymuje *Informator o korzystaniu ze zbiorów Biblioteki Głównej Akademii Bydgoskiej* oraz ofertę *Komputerowe bazy danych Biblioteki Głównej Akademii Bydgoskiej*. Dla osób zainteresowanych OIB prowadzi szkolenia biblioteczne w grupach dwudziestoosobowych. Studenci zapoznają się z charakterystyką księgozbioru i katalogów oraz zasadami korzystania. Omawiany jest też regulamin Biblioteki, wzory składania zamówień na książki oraz podstawowe metody wyszukiwawcze w komputerowych bazach danych i w Internecie. Następnie przychodzi czas na ćwiczenia praktyczne. Szczególną uwagę zwraca się na poprawne wypełnianie rewersów i sprawne korzystanie z elektronicznych baz i wyszukiwarek internetowych. W roku 2000 z takich szkoleń skorzystało ok. 1550 osób.

Dodatkowo OIB składa dziekanom poszczególnych wydziałów propozycje specjalistycznych szkoleń bibliograficznych dla studentów III i IV roku przygotowujących prace dyplomowe.

Bibliotekarze OIB starają się być przewodnikami po skomplikowanym świecie informacji.

Iwona Filipowicz
adiunkt Katedry Bibliotekoznawstwa
i Informatyki Akademii Bydgoskiej

Biblioteka Zasadniczej Szkoły Zawodowej im K. Sikorskiego w Brusach a regionalizm kaszubski

Edukacja regionalna jako część edukacji polonistycznej w szkołach ponadpodstawowych coraz częściej zdobywa sobie należne miejsce w procesie kształcenia i wychowania.

Programy szkolne edukacji polonistycznej obejmują zagadnienia związane z kulturą regionalną i są ukierunkowane na poznawanie spuścizny regionalnej (folklor, historia, tradycja). Poprzez analizę tekstów literackich uczeń poznaje środowisko, z którego wyrósł i które go kształtuje. Z biernego obserwatora staje się interpretatorem tego, co poznaje w życiu i poprzez lekturę kaszubską, a nawet może podejmować próby ulepszania swej małej ojczyzny.

Biblioteka szkolna, jako pracownia interdyscyplinarna, ma na celu gromadzenie i udostępnianie wszystkiego, co może zgromadzić w zakresie kultury regionalnej, dzięki czemu edukacja polonistyczna i ogólnoszkolna stawać się będzie bardziej dostępna dla potencjalnego użytkownika. Zadanie tradycyjnej biblioteki szkolnej w rozwoju kultury cyfrowej uczniów powinno być realizowane – w ujęciu kaszubskim – z myślą o kształtowaniu własnej tożsamości, a nie tylko mieć na uwadze promocję regionu i wiedzę o regionie. Ważny tu jest aspekt narodowościowy – poczucie narodowe „jestem Kaszubą”, czyli kształtowanie własnej wartości poprzez otwieranie nowych przestrzeni. Kaszubi to grupa (wspólnota) etniczna mająca świadomość przynależności narodowej ukształtowanej na bazie obiektywnych elementów kultury, zasiedloności terytorialnej i wspólnej przeszłości. Dlatego też tworzone są programy autorskie w przedmiocie literatura i piśmiennictwo kaszubskie. Renesans lokalizmu, w tym promowanie regionalizmu ma miejsce w bibliotece szkolnej ZSZ w Brusach.

Źródła informacji kaszubskiej są w tej bibliotece coraz liczniej reprezentowane. Obok pozycji zwartych o profilu literackim, pojawiają się dzieła naukowe i popularnonaukowe, kasety i prenumerowane czasopisma. Właściwie już dziś nie mamy się czego wstydzić – w zakresie omawianej problematyki znajdują się tu wydawnictwa zwarte, ciągle, specjalne i niepiśmiennicze. Książki omawiają takie zagadnienia, jak:

– biografie Kaszubów,

- literatura kaszubska (nowele, powieści, cykle wspomnieniowe, poezja),
- ludowe wierzenia i mity prastawiańskie i kaszubskie (bajki i baśnie),
- historia Kaszub i Kaszubów,
- książki dla dzieci (gawędy, reportaże).

Z wydawnictw ciągłych, czyli czasopism biblioteka posiada „Pomeranie”, „Zaborzy” i „Gazetę Chojnicką”. Przegląd wiadomości lokalnych i kultura pomorska są w nich bogato prezentowane.

Wydawnictwa specjalne, piśmiennicze i niepiśmiennicze, są w tej bibliotece najszerzej reprezentowane przez foldery, mapy, zbiory pocztówek i widokówek krajoznawczych. Rzadkością są, niestety, z uwagi na szczypliwość pomieszczenia bibliotecznego - zbiory niepiśmiennicze: fajansy czy ceramika tego regionu oraz wyroby z drewna.

Dodatkową atrakcją w dziale kaszubskich źródeł informacji są kartoteki różnego typu, np. „Zasłużeni dla regionalizmu kaszubskiego”, „Patron Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Brusach - Kazimierz Sikorski”, „Kronika sportu”. Inną grupę dokumentacji stanowią teczki przedmiotowe, w których gromadzi się wycinki prasowe z różnych dziedzin i zagadnień, np. „Unia Europejska a region kaszubski”, „Kaszubszczyzna”, inne.

Biblioteka jest też nastawiona na gromadzenie kaset z naszego regionu. Na razie pochwalić się jedynie może kasetami z nagranyymi uroczystościami szkoły, m.in. nadania imienia szkole.

Bibliotekarz wypracowuje także wiele potrzebnych dokumentów, które uświetniają apele szkolne (referaty, quizy, scenariusze). Janina Głomska opracowuje regulaminy konkursów szkolnych, obchody rocznic (propozycje tematyczne i koncepcje realizacyjne), a także pisze artykuły do czasopism szkolnych i ogólnopolskich, w tym regionalnych na temat innowacji pedagogicznych w procesie nauczania i wychowania, w pracy bibliotecznego, na temat wprowadzania reformy oświaty w szkole zawodowej, wspomnienia z przeprowadzanych w szkole konkursów np. Roku Mickiewiczowskiego, a także Chopina, Słowackiego, Reymontowskiego. Te opracowania są wykorzystywane na lekcjach - „godzina wychowawcza” czy na uroczystościach wewnętrznych szkoły. Szczególnym wzięciem cieszą się referaty poświęcone osobie patrona szkoły i ogólnokaszubskie.

Do tych i innych materiałów łatwo można trafić za pomocą katalogów wydawnictw zwartych, czasopism, wydawnictw regionalnych, czy zbiorów audiowizualnych (kasety wideo). W katalogu druków ulotnych znajdują się kaszubskie teczki tematyczne. Cały aparat katalogowy jest na bieżąco prowadzony, a kartoteki - uzupełniane. Dla użytkownika informacji przygotowana jest też specjalna kartoteka regionalna, w której na bieżąco dokonuje się wpisów i zamieszcza ciekawe ilustracje. Wszystkie

te nabytki biblioteki można kserować w sekretariacie szkoły, co przyspiesza obrót materiałów i informacji. Można też, dzięki szybkości i możliwości kserowania, uniknąć taszczenia opasłych niekiedy dokumentów. Inną formą udostępniania materiałów bibliotecznych jest wypożyczanie ich do domu na określony czas (miesiąc) lub korzystanie na miejscu w minicytelnii.

Upowszechnianie piśmiennictwa kaszubskiego i pomorskiego odbywa się także poprzez przygotowywanie imprez o charakterze czytelniczym - apele dotyczące książki regionalnej, kiermasze książki regionalnej (zakupy książkowe w redakcji „Pomeranii” w Gdańsku), a także wystawy tematyczne - „Czytaj książkę kaszubską”, „Poznawaj swoje korzenie”, „ABC Zaborów” (podregion Kaszub, na którym znajdują się Brusy). Częstą formą popularyzacji „pomeraników” są lekcje biblioteczne u twórcy ludowego Józefa Chełmowskiego w Jagliach koło Brus, czy wycieczki organizowane do Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Brusach. Gazetki szkolne obrazujące dorobek tej małej ojczyzny widnieją też w gablotach korytarzowych. Małe formy teatralne stanowią przegląd poczytna poetów i pisarzy tej ziemi. Oprócz gier i zabaw z tekstem poetyckim organizowane są spotkania z kaszubskimi autorami (ostatnio z profesorem Tadeuszem Linknerem i poetą kaszubskim - Henrykiem Cyprianem Konkolem, autorem popularnej epepei *Kaszubia*).

Wszystkie te formy pracy z książką i różnorodnymi źródłami informacji mają na celu kierowanie fascynacjami uczniów, pobudzanie ich do zainteresowania „swoim podwórkiem regionalnym”, wykazywaniem się pomysłami w zakresie twórczości literackiej i plastycznej. Wybór dokumentów zostawia się w zasadzie czytelnikowi. Jednak czuwa się nad prawidłowym przebiegiem edukacji szkolnej, preferując szczególnie rozwój zainteresowań młodzieży szkolnej. Tam bowiem, gdzie jest dobrze postawiona taktyka dydaktyczna, tam i strategia wykonawstwa pewnych zagadnień powinna być na tyle skuteczna, aby nauczyć młodego człowieka umiejętności pracy z zapisanym tekstem na różnych nośnikach informacji, w tym kaszubskich, oraz wyrobić w nim poczucie własnej wartości bycia Kaszubą („Jestem Kaszubą”). Sprawą ważną jest nauczanie szybkiego operowania warsztatem informacyjno-wyszukiwawczym i odnajdowania materiałów regionalnych, ich oceny i przydatności. Technika szybkiego dotarcia do źródeł pomorskich zaoszczędzi użytkownikowi czasu, który można wykorzystać do zgłębiania źródeł.

Kaszubska tożsamość zdobywana w procesie wąsko - czy szerokoprzedmiotowej ścieżki edukacji szkolnej przejawiać się będzie w życiu gospodarczym, społeczno-politycznym, kulturalnym i religijnym i w postawach Kaszubów.

Janina Głomska

Sprawozdania i relacje

VI Poznański Przegląd Książki Naukowej

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu po raz szósty zorganizowała **Poznański Przegląd Książki Naukowej**. Podobnie jak i poprzednie, ten również odbywał się pod honorowym patronatem Przewodniczącego Kolegium Rektorów Szkół Wyższych m. Poznania, co ma zaprezentować Przegląd jako imprezę całego środowiska naukowego miasta.

Rok 2000 był dla polskiego ruchu wydawniczego i księgarstwa wyjątkowy. Zdecydował o tym udział Polski jako gościa honorowego w Międzynarodowych Targach Książki we Frankfurcie n. Menem. Udział w nich stanowił szczególną okazję do promocji książki polskiej, jej kultury i nauki. Szef Targów Rudolf Lorenz powiedział: „Polska musi zaprezentować we Frankfurcie swą niepowtarzalność”. Jako organizatorzy Poznańskiego Przeglądu też chcemy – w odpowiednich oczywiście proporcjach – traktować go jako promocję lokalnego rynku wydawniczego książki naukowej. Na marginesie powiedzmy: rynku niełatwego – tylko 20% wśród wszystkich wydawanych w Polsce tytułów to książki naukowe i fachowe. Chcemy aby nasz Przegląd stanowił także dla wydawców szansę pokazania różnorodności ich bogatej oferty. W ramach bieżącego Przeglądu mogliśmy pokazać tylko część ich dorobku, tę najciekawszą, najlepiej charakteryzującą wydawnictwa i ich profile edytorskie czy też pozycje uznane przez samych wydawców za najciekawsze.

Można zadać pytanie, czy dziś w Polsce trzeba promować książkę. Bowiem jak wyliczył Łukasz Gołębiowski w latach 1990-1998 sprzedaż książek wzrosła w Polsce o 1250% w wartościach bezwzględnych, a o 340% przy uwzględnieniu różnic w wartości dolara. Ale w 1999 r. w stosunku do 1998 już tylko o 12%, a w 2000 r. spadek był jeszcze większy. Można wręcz mówić o tym, iż przyrostu nie odnotowano. Maleje nie tylko sprzedaż, ale i liczba wydawanych tytułów. Maleje też liczba aktywnie działających na rynku wydawnictw. Jeśli Biblioteka Narodowa rejestruje 15 000 wydawnictw, to tylko 5% spośród nich działało w ostatnim roku aktywnie, a 1%, czyli 150 wydawnictw generuje przeszło 95% całego ruchu na rynku wydawniczym. Brak jeszcze danych za 2000 r., ale warto powiedzieć, iż np. w latach 1997-99 wpływ z egzemplarza obowiązkowego do naszej Biblioteki wzrósł blisko o 40%, co wyrażało dynamiczny rozwój polskiego edytorstwa. W roku 2000 w porównaniu do roku 1999 odnotowaliśmy spadek wpływów o 8%, co wyraża – naszym zdaniem – ogólną tendencję spadku produkcji wydawniczej. Nie stanowi to dla bibliotek dobrej wiadomości.

Z drugiej strony, jeśli w poprzednich edycjach naszego Przeglądu mieliśmy zawsze 3-4 debiutantów, to w tym roku tylko dwóch – Wyższą Szkołą Zawodową Handlu i Rachunkowości oraz Wielkopolskie Towarzystwo Kulturalne. Ale koniecznie należy odnotować także sygnały krzepiące – aż 16 wydawców bierze udział w Przeglądzie niezmiennie od początku, kolejnych czterech zaprezentowało swój dorobek już piąty raz. Spośród biorących udział w roku ubiegłym tylko czterech wydawców w tym roku zrezygnowało z udziału w wystawie. Nie oznacza to, iż zaprzestali działania w niwie wydawniczej i nie powrócą do prezentacji w roku następnym. Możemy powiedzieć więc, że widzimy pewną stabilizację – jak to określają fachowcy – w tym segmencie rynku. Otrzymujemy od tej grupy poznańskich wydawców działających na rynku książki naukowej rocznie kilkaset wydawnictw cennych, wartościowych, w pięknej szacie graficznej, utrwalających w dużym stopniu wyniki osiągnięć naukowców poznańskich czy wielkopolskich. Wydawnictw dostrzeganych – bo i nagradzanych w konkursach, pozytywnie recenzowanych, a w niejednym przypadku szybko znikających z półek księgarskich, uzyskujących dodruki czy dalsze wydania. Ostatecznie w tegorocznej edycji Przeglądu wzięło udział 36 wydawców. Odnajdujemy wśród nich 8 wydawnictw uczelnianych oraz 4 związane z uczelniami (np. Redakcję Wydawnictw Wydziału Teologicznego), dalej – tak znane firmy wydawnicze, jak: Wydawnictwo Naukowe PWN – Oddział w Poznaniu, Wydawnictwo Szkolne PWN (redakcja w Poznaniu), Wydawnictwo Kurpisz S.A., Wydawnictwo Polskiej Prowincji Dominikanów „W Drodze”, Wydawnictwo Poznańskie, Dom Wydawniczy „Rebis”, Wydawnictwo Instytutu Zachodniego; zdobywające sobie coraz szersze uznanie nie tylko na rynku wielkopolskim wydawnictwa, jak: Bogucki Wydawnictwo Naukowe S.C., Oficyna Wydawnicza G & P, Media Rodzina Poznań, Wydawnictwo Fundacji HUMANIORA, Wydawnictwo Miejskie, Wydawnictwo Moderski i Sp., Wydawnictwo PSO oraz tak powszechnie szanowane instytucje, jak: Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Zakład Badań Narodowościowych PAN, czy Muzeum Narodowe. Zaprezentowały one łącznie 408 woluminów. Odnajdujemy wśród nich trzy nagrodzone w roku ubiegłym na ogólnopolskich targach: Emila Panka *Ekonomia matematyczna*, wydane przez Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, a nagrodzone na VII Krajowych Targach Książki Akademickiej ATENA 2000; dwutomowe opracowanie *Liryka grecka. Wybór tekstów i komentarz*, wydane przez Wydawnictwo Naukowe PWN i nominowane do nagrody im. Jana Długosza, 4 Targów Książki w Krakowie oraz

Roberta Asta *Architektura wybrzeża. Uwarunkowania i rozwój* wydane przez Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej a nagrodzone za najtrafniejszą szatę edytorską na VI Wrocławskich Targach Książki Naukowej. W ofercie tutejszych wydawców znajdujemy praktycznie wszystkie dziedziny wiedzy. Także niezwykle bogaty jest przekrój prezentowanych rodzajów wydawnictw – od wydawnictw encyklopedycznych, słownikowych, poprzez opracowania monograficzne, podręczniki dla studentów, opracowania metodyczne, albumy, bibliografie, katalogi. Warto przy tej okazji podkreślić niezwykle wysoki poziom edytorski wszystkich prezentowanych dzieł.

W ostatnich dwóch latach ceny książek wzrastały z roku na rok o 20-35%. W roku bieżącym na ich ceny wpływać będzie dodatkowo podatek VAT za usługi drukarskie. Ceny książek naukowych wzrastają szybciej, bo dobrze napisana, opracowana redakcyjnie i edytorsko książka naukowa zawsze będzie droższa. Dlatego też musimy, sądzę, wszyscy – także my jako biblioteka naukowa – tę literaturę promować m.in. poprzez takie pokazy, jak nasz Poznański Przegląd. Z drugiej strony, chcemy poprzez takie wystawy podziękować, złożyć hołd czy słowa uznania tym, którzy na tym trudnym rynku pracują, nie poddają się, życząc im wytrwałości, wielu wspianiałych inicjatyw edytorskich, chętnych do współpracy autorów, zrozumienia u prawodawców (znów kłania się VAT), wysokich nakładów, sprzedaży praw do dzieł przez siebie wydawanych oraz wielu bogatych czytelników, indywidualnych i instytucjonalnych.

Przegląd pokazał siłę Poznania jako ośrodka wydawniczego w zakresie literatury naukowej. Wierzymy, iż spełnią się także życzenia przewodniczącego Kolegium Rektorów m. Poznania, prof. dr. hab. Jerzego Smorawińskiego, który w słowach skierowanych do uczestników i organizatorów powiedział m.in.: „Przegląd Książki Naukowej jest świadectwem prężnego i twórczego działania ludzi nauki oraz rzeszy wydawców, którzy swoją pracą zapewniają wysoki poziom edytorski podręczników, skryptów, atlasów, encyklopedii i innych dzieł naukowych. Cieszy fakt, iż w tak trudnych ekonomicznie czasach, w dobie finansowych trudności uczelni, udaje się po raz kolejny zorganizować przedsięwzięcie popularyzujące osiągnięcia naukowe. Życząc zatem życzliwego przyjęcia przez odbiorców oraz krytyków, wyrażam nadzieję na kontynuowanie tej społecznie ważnej i potrzebnej imprezy, która jest istotnym elementem kształcenia nowych pokoleń inteligencji”.

Dr Artur Jazdon
Biblioteka Uniwersytecka
w Poznaniu

Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury organizatorem Roku Reymonta w Wielkopolsce

Głoszenie przez Sejm RP w dniu 5 stycznia 2000 r. Roku Reymonta w szczególny sposób zobowiązało Wielkopolskę do aktywnego działania na rzecz godnych obchodów Roku także ze względu na fakt bliskich, kilkuletnich związków pisarza z regionem (Poznaniem, Gnieznem, Wrześnią), a przede wszystkim z Kołczakowem, gdzie spędził ostatnie 5 lat życia.

Patronat nad obchodami Roku Reymonta w regionie objął Stefan Mikołajczak, marszałek województwa wielkopolskiego.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, ze względu na zasięg działania, stała się ośrodkiem inicjującym, wspomagającym i organizującym obchody na terenie województwa.

Realizacja obchodów Roku Reymonta w Wielkopolsce praktycznie rozpoczęła się na przełomie kwietnia – maja i trwała do końca 2000 r. Okresem nasilonych działań był maj (rocznica urodzin pisarza) i koniec roku w rocznicę jego śmierci (5 grudnia). Głównymi organizatorami były WBPiCAK oraz instytucje kultury i szkoły na terenie województwa.

W rezultacie podjętych działań przez WBPiCAK:

– pozyskano lokalne i wojewódzkie media dla popularyzacji idei obchodów Roku poprzez organizację trzech konferencji prasowych oraz przekazywanie na bieżąco materiałów i informacji o poszczególnych przedsięwzięciach podejmowanych w ramach obchodów. W ciągu roku ukazywały się audycje radiowe i telewizyjne oraz liczne artykuły prasowe o życiu i twórczości Reymonta oraz informacje o poświęconych mu imprezach realizowanych w województwie;

– wydano (przy pomocy przedsiębiorstwa Art-Film w Poznaniu) okolicznościowy plakat (Obchody „Roku Reymonta w Wielkopolsce. 2000 Rok Reymonta”) w nakładzie 1500 egz., dostarczony do wszystkich gmin i powiatów województwa dla lokalnych organizatorów imprez reymontowskich;

– w kwartalniku „Poradnik Bibliograficzno-Metodyczny” WBPiCAK, docierającym do wszystkich bibliotek w województwie, publikowano w ciągu roku bibliografie reymontowskie (twórczości, opracowań, tłumaczeń) oraz propozycję scenariusza imprezy literackiej poświęconej Nobliście;

– wydano dwie ilustrowane publikacje:

- „Szlakiem Noblistów”,
- „Reymont w Wielkopolsce – Kołczakowo” poświęcone związkom Pisarza z regionem i jego pobytowi w Kołczakowie;

Nie zapomnij o prenumeracie!

– 6 maja 2000 r. odbyła się wojewódzka inauguracja Roku Reymonta w Kołaczkwie połączona z uroczystym otwarciem Izby Pamięci Władysława Stanisława Reymonta. WBPICAK przygotowała całość nowej aranżacji i ekspozycji Izby, zakupiono niezbędny sprzęt i osiągalne na rynku pamiątki reymontowskie, przygotowano ekspozycje i zorganizowano całą wystawę, którą przekazano władzom Kołaczkowa jako wieloletni depozyt. Otwarcie wystawy towarzyszył koncert Zespołu Folklorystycznego „Cepelia-Poznań” WBPICAK. W uroczystości uczestniczyli wielkopolscy parlamentarzyści, władze samorządowe województwa, powiatu i okolicznych gmin, przedstawiciele środowisk twórczych i instytucji artystycznych. Otwarcie Izby odbyło się szerokim echem w wojewódzkiej prasie, radiu i telewizji;

– z inicjatywy WBPICAK powstał małoobsadowy spektakl teatralny pn. „Serce jak karta czyste” w wykonaniu aktorów Teatru im. Aleksandra Fredry, prezentowany w miejscowościach odległych od centrów teatralnych. WBPICAK dofinansowała realizację przedstawienia w 6 placówkach w województwie;

– WBPICAK, we współpracy z „Radiem Merkury” wydała płytę CD ze słuchowiskiem dokumentalnym pn. „W Kołaczkwie Pana Reymonta”, przeznaczoną dla ośrodków kultury, bibliotek i szkół w województwie. Fragmenty słuchowiska dwukrotnie emitowało Radio Merkury w rocznicę śmierci Noblisty;

– WBPICAK współpracowała z władzami gminy Kołaczkowo przy realizacji uroczystości zakończenia i podsumowania obchodów Roku Reymonta w dniu 4 grudnia 2000 r.

Biblioteki, ośrodki kultury i szkoły na terenie województwa realizowały:

– okolicznościowe wystawy dzieł Reymonta (nieomal we wszystkich bibliotekach i filiach na terenie Wielkopolski – ok. 200 wystaw);

– wystawy poświęcone życiu i twórczości Reymonta, w tym ekranizacjom jego powieści (biblioteki wspólnie z ośrodkami kultury m.in. w Kępnie, Niechanowie, Rychtalu, Kaliszu, Szamocinie, Chodzieży oraz z okręgowym muzeum w Pile);

– konkursy:

● wiedzy o życiu i twórczości Wł. Reymonta dla młodzieży szkół gimnazjalnych i liceów (współpraca szkół, bibliotek i ośrodków kultury m.in. w Krotoszynie, Miłosławiu, Niechanowie, Koaczkowie, Pleszewie, Wrześni);

● plastyczne – inspirowane twórczością Reymonta (w Niechanowie, Kępnie, Margoninie, Kołaczkwie, Wrześni, Pleszewie);

– spektakle teatralne, inscenizacje, wieczornice literackie, cykle wykładów i prelekcje (m.in. w Pile, Kępnie, Niechanowie, Chodzieży, Wrześni, Jarocinie, Kołaczkwie);

– 2 sesje popularnonaukowe (w Zespole Szkół Zawodowych w Kępnie i w Gimnazjum nr 2 w Kępnie);

– Prezentację Teatrów Szkolnych z Wielkopolski (w rocznicę śmierci Reymonta). Organizatorem był Zespół Szkół Odzieżowych im. Wł. Reymonta w Poznaniu. Uczestniczyło 20 zespołów teatralnych ze szkół Rawicza, Wolsztyna, Szamotuł, Chodzieży, Śmigła, Kórnik, Pniew, Owińsk, Poznania. Prezentowano przedstawienia na motywach „Chłopów”, „Ziemi obiecanej”, „Komediantki”.

Najbogatszy, atrakcyjny i różnorodny program Roku Reymonta w Wielkopolsce (poza Kołaczkwem) zrealizowano w Kępnie.

Podsumowując obchody Roku Reymonta należy podkreślić znaczny wzrost zainteresowania twórczością i życiem pisarza oraz fakt, że niektóre podjęte w tym okresie działania (konkursy, widowiska, przegląd teatrów), ich organizatorzy zamierzają realizować także w latach następnych.

WBPICAK w Poznaniu

DO NASZYCH AUTORÓW

Redakcja „Bibliotekarza” prosi Autorów o uwzględnienie następujących zasad przy nadsyłaniu materiałów do publikacji:

● Artykuł nie powinien przekraczać 8 stron maszynopisu (1 strona powinna zawierać 30 wierszy, każdy wiersz – 65 znaków) a sprawozdanie lub recenzja – 5 stron.

● Przypisy powinny być umieszczone na końcu nadesłanego materiału. Opis w przypisie powinien składać się z imienia i nazwiska autora, tytułu publikacji, miejsca wydania, nazwy wydawnictwa i roku wydania oraz stron, w których znajduje się cytowany fragment. W przypadku powoływania się na artykuł należy podać imię i nazwisko autora, tytuł artykułu, nazwę czasopisma, rok, tom, numer i strony, na które Autor się powołuje.

● Autorzy proszeni są o podanie do celów podatkowych, związanych z wypłatą honorarium, imienia, nazwiska, daty urodzenia, miejsca i województwa urodzenia, imienia ojca i matki, adresu domowego oraz dzielnicy miasta zamieszkania, a ponadto – miejsca pracy, pełnionej funkcji i stopnia lub tytułu naukowego, numer NIP i PESEL.

● Materiały należy dostarczać w dwóch egzemplarzach.

● Redakcja zastrzega sobie prawo skracania materiałów oraz wprowadzania zmian – bez porozumiewania się z Autorem. Zapewniamy nienaruszalność treści i formy utworu.

● Materiałów nie zamawianych Redakcja nie zwraca.

Przegląd piśmiennictwa

SYGNAŁY O NOWYCH PUBLIKACJACH

Piątkowska-Stepaniak Wiesława. „Nowy Dziennik” w nowym świecie: pismo i jego rola ideowo-polityczna / Wiesława Piątkowska-Stepaniak. – Opole: Wydawn. UO, 2000. – 503 s. il. Studia i Monografie 182 / Uniwersytet Opolski.

Prezentowana książka to monografia „Nowego Dziennika” największej dzisiaj, niezależnej polskojęzycznej gazety ukazującej się w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Powstała w 1971 r. w Jersey City na miejscu „Nowego Świata”, w okresie kryzysu prasy polonijnej w USA. Twórcą i naczelnym redaktorem przez długie lata był Bolesław Wierzbiański. Publikacja składa się z dziesięciu rozdziałów w układzie problemowym z zachowaniem chronologii wydarzeń. Sześć pierwszych rozdziałów przedstawia najważniejsze wydarzenia związane z powstaniem i rozwojem gazety. Trzy następne ukazują zaangażowanie ideowo-polityczne „Nowego Dziennika” w sprawy emigracji i kraju. W dziesiątym zatytułowanym „Goście «Nowego Dziennika»” zamieszczono listę gości odwiedzających redakcję pisma

w latach 1994-1998, a są na niej znani politycy, m.in.: Aleksander Kwaśniewski, Lech Wałęsa, Marian Krzaklewski, Hanna Gronkiewicz-Waltz, publicyści, pisarze, reżyserzy, naukowcy, aktorzy, sportowcy. Książka zawiera: słowniczek biograficzny dziennikarzy i współpracowników (obejmujący 50 haseł), wykaz źródeł i literatury oraz sześć aneksów, streszczenie w języku angielskim, indeks nazwisk, spis ilustracji. Autorka do napisania tak wnikliwego i obszernego opracowania wykorzystała m.in. zasoby archiwum „Nowego Dziennika”, archiwalia Instytutu Piłsudskiego, Polskiego Instytutu Naukowego, Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej, Stowarzyszenia Polskich Kombatanów w Nowym Jorku. Zostały wykorzystane również materiały z archiwów prywatnych.

Lewandowicz Grażyna. Biblioteki publiczne w krajach Unii Europejskiej. Informator / Grażyna Lewandowicz. – Warszawa: Centrum Edukacji Bibliotekarskiej Informacyjnej i Dokumentacyjnej, 2000. – 153 s. (Edukacja Permanentna: 4)

Opracowanie ukazało się jako kolejna pozycja, po *Bibliotekach publicznych przed wejściem Polski do Unii Europejskiej*, w serii «Edukacja Permanentna». Podaje informacje o stanie bibliotek publicznych w wybranych krajach należących do Unii Europejskiej. Rozdziały omawiające biblioteki: Belgii, Grecji, Holandii, Irlandii, Luksemburga, Niemiec, Portugalii, Wielkiej Brytanii, Włoch zostały opracowane przede wszystkim na podstawie publikacji *Les bibliothèques publiques en Europe*, Paryż

1992. Rozdziały poświęcone Francji, Hiszpanii przygotowano wykorzystując materiały zebrane podczas wyjazdów stypendialnych, Danii na podstawie bogatej literatury w języku polskim. Informator składa się z 13 rozdziałów. Pierwszy omawia politykę Unii Europejskiej wobec bibliotek, kolejne poświęcone są poszczególnym krajom. W obrębie rozdziałów starano się podać informacje na temat historii, organizacji i administracji bibliotek, kształcenia bibliotekarzy, organizacji zawodowych, użytkowników bibliotek.

Instytucje literacko-wydawnicze w kontaktach polsko-niemieckich. Stan i perspektywy badawcze: materiały z międzynarodowej konferencji naukowej odbytej w dniach 16-17 grudnia 1999 r. w Kamieniu Śląskim / pod red. Marii Kalczyńskiej. – Opole: Państwowy Instytut Naukowy Instytut Śląski: Stowarzyszenie Instytut Śląski, 2000. – 263 s.

Książka jest pokłosiem międzynarodowej konferencji, która odbyła się w grudniu 1999 r. w Kamie-

niu Śląskim pod Opolem. Poprzedziła ona duże rangi wydarzenie wydawniczo-literackie, jakim były

50 jubileuszowe Międzynarodowe Targi Książki we Frankfurcie nad Menem, na których Polska była honorowym gościem. Z tej też okazji konferencja miała m.in. za zadanie przedstawić stan badań nad polsko-niemieckimi związkami literacko-wydawniczymi, dokonać wzajemnej prezentacji osób i instytucji biorących udział w tym przedsięwzięciu. Przedmiotem zainteresowań konferencji była szeroko rozumiana „instytucja książki”, widziana jako proces społeczny, kulturowy, mający swe źródło w kontaktach polsko-niemieckich. Publikowane materiały zostały podzielone na kilka części. W części

pierwszej znalazły się referaty mówiące o historii kontaktów; w drugiej uwzględniono współczesne instytucje zajmujące się polsko-niemieckimi związkami literacko-wydawniczymi, jak np. Stowarzyszenie Autorów i Twórców Mniejszości Niemieckiej w Polsce, Instytut Polski w Düsseldorfie, Centrum Informacji o Książce Niemieckiej, Polsko-Niemieckie Towarzystwo Literackie „WIR”; w trzeciej zaprezentowano wybranych twórców (Matthias Kneip, Krzysztof Niewrzęda, J. Krystyna Olszówka, Krzysztof Maria Załuski), w czwartej zamieszczono dokumenty uzupełniające całość.

Szymczyk Maciej. Śląskie papiernictwo w okresie industrializacji kapitalistycznej / Maciej Szymczyk. – Duszniki Zdrój: Wydawnictwo Muzeum Papiernictwa, 2000. – 310 s.

Książka przedstawia dzieje śląskiego przemysłu papierniczego od chwili wprowadzenia pierwszej maszyny papierniczej do 1945 r. Uwzględnia cały obszar Śląska znajdujący się obecnie w granicach Polski. Przedmiotem zainteresowań autora są fabryki papieru, ich wyposażenie, możliwości produkcyjne, wielkość zatrudnienia, kolejni właściciele. Dużo miejsca M. Szymczak poświęcił rozwojowi maszyn i urządzeń papierniczych, a także problemom surowcowym. Autor zgromadził, usystematyzował i przedstawił ogromną ilość zdarzeń, faktów, szczegółowych danych w powiązaniu z rozwojem papier-

nictwa na Śląsku. Książka składa się z 6 rozdziałów. Są to: Śląskie rękodzieło papiernicze; Wprowadzenie nowej metody produkcji papieru; Śląski przemysł papierniczy do 1914 r.; Papiernictwo śląskie w latach 1914-1945; Gatunki i jakość śląskiego papieru; Warunki pracy w śląskim przemyśle papierniczym. Każdy z tych rozdziałów dzieli się na podrozdziały. Publikacja przygotowana została na podstawie rozprawy doktorskiej autora, zatytułowanej „Przemysł papierniczy na Śląsku od wprowadzenia maszynowej produkcji do 1945 r.”.

Ewa Mahrburg

Pyłki

Aforyzm

Serce człowieka to książka, ale ludzie nie zadają sobie czasu, aby uważnie ją przeczytać – przerzucają tylko szybko kartki.

Aforyzm ten, pióra Reginy Horowiczowej, zaczerpnąłem z *Jednodniówki na dochód wielkiej kwesty ogólnokrajowej „Ratujcie dzieci”*, Łódź 11 czerwca 1916 r.

Ukochane książki

Alfred Grot-Bęczkowski (1880-1943), bardziej znany pod pseudonimem Tadeusz Kończyc, opublikował w gwiazdkowym kalendarzu Gebethnera i Wolffa z roku 1929 wiersz pod takim właśnie tytułem, ciekawy ze względu na ówczesny młodzieżowy kanon czytelniczy.

Przełamano opłatek, wychylono czarki
I otwarto zazdrośnie strzeżone podwoje,
I ruszyła się dziatwa, by obejrzeć swoje
Zgromadzone pod drzewkiem gwiazdkowe podarki.

Choinka ustrojona w orzechy, słodczyce,
Przybrana w śniegi sztuczne, bibułki i wstążki,
Ukazała wraz dziatwie zielone oblicze...
A pod choinką leżą upominki: książki.

Biegną dzieci wesoło: ileż czaru mięści
Ta chwila najcudniejszych,
słodkich niespodzianek...
Zosia, Mania, Helenka, Staś, Tadzio i Janek
Wpadli w zachwyt na widok ciekawych powieści...

A rodzice, z daleka obserwując dziatwę,
Przeżywają z nią razem lata oddalone...
Życie im znów wydaje się miłe i łatwe,
Gdy w rękach dzieci widzą książki ulubione.

Istnienie, co jest czasem *bez wyjścia doliną*
(Jak w powieści Mayne-Reida) – nowym tchnie
urokiem,
Kiedy serce wspomnieniem ogarnie szerokim
Ten wieczór wigilijny – te chwile jedną...
Oto w dłoni Tadzika książka ukochana:
To *Duch Puszczy* – jak mówią chłopcy:
powieść „bycza”

Dzieje niezapomniane krwawego Natana...
i druga książka: Verne'a *Wyspa tajemnicza*.

Radują się też Mania, Zosia i Halinka,
Oglądając ciekawie podarek gwiazdkowy;
I im przyniosła książki kochana choinka:
Urbanowskiej, Zaleskiej i Homolacowskiej.

Jaś, który kocha morze, cieszy się niezmiernie
Z książki, z którą niejeden spędzi wieczór długi:
Znów twa opowieść w sercu ma odzew,

Jules Vernie!
Mil dwadzieścia tysięcy podmorskiej żeglugi.

Miast pieniądze na liche wydać upominki,
Zgromadzili rodzice tutaj skarb bez ceny:
Ot całe tomy piętrzą się u stóp choinki;
Więc *Quo vadis* i *Bajki* Grimma, Andersena...

Tysiąc nocy i jedna, tajemna baśń Wschodu,
Zdolna czarem przedziwnym wzruszyć serce

z głazu,
Bajka o królu, który krawczykiem za młodu
Będąc – siedem much zabił od jednego razu.

O Harun al-Raszdydzie przedziwne powieści,
O Lampie Alladyna – bajka ulubiona
I zawsze pełne czaru i głębokiej treści
De Foego genialne dzieje *Robinsona*...

I rodziców swym skrzydłem dotknęła tęsknota:
Niedawno jeszcze, zda się, pod choinką sami

Cieszyli się, jak dzieci ich teraz, książkami,
A tak szybko dzieciństwa zgasła era złota.

Odeszli od choinki chłopcy i panienki,
Tylko jedna została książka zapomniana...
Ojciec schylił się szybko i wziął ją do ręki –
Była to powieść Verne'a: *Dzieci kapitana*.

Wydawcom, czytelnikom i państwu *pro memoria*

„W kulturze bezwzględnej samowystarczalności
nie ma, lecz nie ma kultury bez własnego wyrazu
i bez własnego wysiłku.

O poziomie drukarstwa i jego rozmiarach stano-
wi z jednej strony czytelnik, z drugiej postawa
producenta książki, trzecim wreszcie czynnikiem jest
państwo, jako przejaw świadomości zbiorowej.

Źle było z naszym drukarstwem i z naszą książką,
bo mieliśmy czytelnika nielicznego i obojętnego,
producenta książki bez większych ambicji i państwo,
które jeszcze nie zdecydowało się na stały czynny
współdział w pracy nad podniesieniem jej pozio-
mu”.

Słowa te wypowiedział Kazimierz Piekarski
w krakowskim radiu w grudniu roku 1928, a patrz-
cie, nie straciły na swej aktualności, bo choć trady-
cyjna praca typografa została zastąpiona przez auto-
maty, stan książki polskiej odbiega od ideału, zaś
zawierzenie słownikowi wmontowanemu do kom-
putera wpłynęło niekorzystnie na jakość korekty.
Stąd tyle śmiesznych błędów, a i jam nie bez winy, bo
puszczam tu i ówdzie już nie chochliki, ale chochoły
wręcz, bo zbyttno zawierzam komputerowi i korektę,
jeśli wydawca daje, robię niezbyt starannie.

Andrzej Kempa

Z żałobnej karty

KAZIMIERZ EWICZ (17.02.1921 – 15.02.2001)

W dniu 21 lutego 2001 r. z głębokim żalem
pożegnaliśmy na cmentarzu górczyńskim w Pozna-
niu jednego z wybitnych przedstawicieli bibliotekar-
stwa polskiego. Odszedł Kazimierz Ewicz, wieloletni
wicedyrektor i kierownik Działu Zbiorów Specjal-
nych, starszy kustosz dyplomowany, zasłużony pra-
cownik Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu.

Kazimierz Ewicz urodził się 17 lutego 1921 r.
w rodzinie kolejarskiej. W r. 1938 ukończył Gimna-

zjum im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Po złożeniu
matury przeszedł szkolenie wojskowe i jako kapral
pchor. rezerwy przydzielony został do 68 p. p.
Z pułkiem tym walczył w czasie wojny i 16 września
dostał się do niewoli pod Sochaczewem. Po uwol-
nieniu wrócił do Poznania. Początkowo zatrudnił się
na kolei, później w warsztacie kuśnierskim. Po
oswobodzeniu miasta w lutym 1945 r. pracował
w Służbie Ochrony Kolei. Pracę w Bibliotece Ra-
czyńskich rozpoczął 3 maja 1948 r. na stanowisku
kierownika Oddziału Egzemplarza Obowiązkowego.

W latach 1945-1950 studiował historię na Wy-
dziale Humanistycznym Uniwersytetu Poznańskiego,

uzyskując tytuł magistra filozofii w zakresie historii. W 1950 r. został zastępcą kierownika Działu Pomnażania Zbiorów. W 1951 r. ukończył I Ogólnopolski Kurs Kartograficzny w Warszawie. W 1952 r. został kierownikiem Oddziału Kartograficznego. Od tego momentu rozpoczęła się jego fascynacja kartografią. Wkrótce opracował zbiory kartograficzne Biblioteki Raczyńskich i Biblioteki Kórnickiej. Współpracował również intensywnie przy tworzeniu Centralnego Katalogu Kartograficznego.

Fascynacja K. Ewicza kartografią znalazła swe odbicie w wielu publikacjach. Z ważniejszych prac wymienić należy następujące artykuły: *Zbiory kartograficzne Biblioteki Kórnickiej* („Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” 1959 z. 7 s. 369-380), *Zbiory kartograficzne w bibliotekach publicznych typu naukowego w Polsce* („Polski Przegląd Kartograficzny” 1982 nr 3 s. 131-136) oraz prace: *Zbiory kartograficzne W: Zbiory i prace polonijne w Bibliotece Raczyńskich* (Poznań 1994) i informator *Zbiory kartograficzne Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu* (Poznań 1997). Swoją ogromną wiedzę z tej dziedziny spożytkował również działając aktywnie przez wiele lat jako członek Zespołu Historii Kartografii Instytutu Historii Nauki PAN i uczestnik wielu Konferencji Historyków Kartografii.

W latach 1953-56 był wykładowcą i konsultantem na kursach bibliotekarskich, organizowanych w Poznaniu dla pracowników bibliotek publicznych i wojskowych. W 1957 r. został kierownikiem Działu Zbiorów Specjalnych, a w 1964 r. aż do przejścia na emeryturę w połowie 1982 r. był wicedyrektorem Biblioteki. Przez wiele lat łączył obie te funkcje. Z racji ogromnej wiedzy zatrudniany był nadal w niepełnym wymiarze godzin. Do połowy 1989 r. pozostawał na stanowisku kierownika Działu Zbiorów Specjalnych. Mimo że już od dłuższego czasu dotknięty był ciężką chorobą, pracował jeszcze owoicie w Bibliotece do kwietnia 1999 r. W 1998 r. obchodził uroczyste 50-lecie pracy w Bibliotece Raczyńskich.

Pełniąc przez wiele lat funkcję wicedyrektora, interesował się sprawami organizacji pracy wewnątrzbibliotecznej i podejmował wiele działań

uspawniających pracę poszczególnych działów i filii bibliotecznych. Napisał też dwie prace z teorii organizacji i administracji biblioteki. Był także wybitnym fachowcem w zakresie zbiorów specjalnych, znał się nie tylko na kartografii, ale równie dobrze na rękopisach i starodrukach. Poza tym posiadał dobrą znajomość łaciny i kilku języków nowożytnych. Prowadził działalność odczytową i wystawową. Oprowadzał po bibliotece i zbiorach specjalnych liczne wycieczki i gości indywidualnych. Organizował specjalne pokazy skarbów bibliotecznych dla studentów i wybitnych osobistości z kraju i zagranicy. Był także autorem wielu wystaw o tematyce historycznej. Była wśród nich wystawa poświęcona „Odsieczy Wiedeńskiej”, za którą otrzymał specjalne podziękowanie Ministra Kultury i Sztuki.

Za swe dokonania był wielokrotnie nagradzany i odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi oraz licznymi odznaczeniami resortowymi i lokalnymi, w tym Medalem im. Jana Konstantego Żupańskiego i Nagrodą im. Andrzeja Wojtkowskiego za zasługi dla książki polskiej i bibliotekarstwa.

Nie należał do żadnych organizacji politycznych. Aktywnie działał jedynie w Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich i Wielkopolskim Towarzystwie Przyjaciół Książki.

Pogodny, o wielkiej kulturze osobistej, olbrzymiej wiedzy ogólnej i zawodowej, cieszył się wielkim autorytetem i uznaniem nie tylko w środowisku ludzi kultury naszego miasta. To właśnie jego otwartość, rozpiętość zainteresowań, wielka erudycja i życzliwość dla każdego bez względu na wiek i stanowisko, powodowały, że był osobą powszechnie cenioną i lubianą. Prawie całe życie zawodowe związał z bibliotekarstwem i z jedną instytucją. W Bibliotece Raczyńskich przepracował ponad pół wieku. Nie założył rodziny i całą swoją wiedzę fachową, zdolności organizacyjne i uczucia poświęcił tej instytucji.

Zmarł 15 lutego br. Odszedł od nas człowiek wielce zasłużony dla polskiej kultury i polskiego bibliotekarstwa. Cześć Jego pamięci!

Alina Domańska

SPROSTOWANIE

W recenzji pracy „Bibliografia: metodyka i organizacja” pióra Michała Rogoża („Bibliotekarz” nr 4/2001) zniekształcony został na str. 29 tytuł pracy H. Sawonia „Rozwój i metodyka powszechnych i narodowych bibliografii bibliografii” oraz pojawiło się zbędne zdanie, że recenzowana publikacja „W uporządkowany sposób przekazuje dużą ilość problemów związanych z bibliografią”. Autora i Czytelników przepraszamy.

Redakcja

Wyjaśnienia prawne

Postępowanie z księgozbiorami likwidowanych bibliotek

Likwidacja bibliotek, a jeszcze częściej filii bibliotecznych, nie należy do przeszłości. Statystyka GUS corocznie informuje nas o zmniejszaniu się sieci bibliotek publicznych. Od 1990 do 1999 r. liczba biblioteki i filii zmniejszyła się o 1224 placówki, a tylko w ciągu jednego roku (od 1998 do 1999 r.) o 121 placówek. Wtedy, gdy już nie możemy zapobiec zamykaniu bibliotek, podejmujemy starania o dalsze, racjonalne wykorzystanie ich księgozbiorów. Do tej pory był to podstawowy problem bibliotek publicznych i z myślą o nich Polskie Towarzystwo Bibliologiczne wspólnie z Polskim Towarzystwem Czytelniczym opracowało zasady postępowania z księgozbiorami likwidowanych bibliotek.

Przed podobnym problemem stoi obecnie Ministerstwo Obrony Narodowej, które wraz z likwidacją niektórych garnizonów musi w niedalekiej perspektywie zamknąć działające tam biblioteki z księgozbiorami fachowymi i oświatowymi. W związku z tym należy odpowiedzieć na następujące pytanie: jak te księgozbiory dalej wykorzystać, jakie czynności należy w związku z tym podjąć, aby zgodnie z obowiązującym prawem przekazać je tam, gdzie mogą być dalej przydatne, także poza siecią bibliotek wojskowych? Sprawa byłaby prosta, gdyby:

1. Biblioteki resortu obrony narodowej wchodziły do ogólnokrajowej sieci bibliotecznej;

2. Można było w stosunku do nich stosować zmodyfikowane regulacje prawne w sprawie zasad wymiany, nieodpłatnego przekazywania i sprzedaży materiałów bibliotecznych.

Przepisy prawne dotyczące tej kwestii muszą jednak ulec radykalnej zmianie, ponieważ należy je rozszerzyć o postanowienia dotyczące przekazywania nie tylko pojedynczych książek, ale całych księgozbiorów – w przypadku likwidacji biblioteki. Nowy akt prawny na ten temat można będzie przygotować, ale już z myślą o ukształtowanej ogólnokrajowej sieci bibliotecznej. Jest do tego jeszcze daleka droga, ponieważ zbyt wolno organizatorzy bibliotek zgłaszają akces do tej sieci.

W tej sytuacji jedynym rozwiązaniem jest wykorzystanie sygnalizowanych zasad postępowania z likwidowanymi księgozbiorami – po wprowadzeniu koniecznych zmian wynikających z odmiennej struktury organizacyjnej likwidowanych bibliotek.

Z uwagi na to, że zasady te nie wszędzie są znane, przypominamy ich treść, którą można traktować jako formę zaleceń czy wytycznych.

1. Decyzja o likwidacji biblioteki, podjęta zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi, powinna określać przeznaczenie jej zbiorów i urządzeń, zapewniające właściwe ich zabezpieczenie i wykorzystanie.

2. Obowiązkiem organizatora biblioteki jest konsultowanie zamiaru jej likwidacji z wojewódzką biblioteką publiczną, która sprawuje nadzór merytoryczny nad tą biblioteką.

3. Tryb i terminarz rozdysonowania księgozbioru ustala organizator, w porozumieniu z wojewódzką biblioteką publiczną.

4. Zaleca się, aby do prac związanych z rozdysonowaniem księgozbioru powołana została przez organizatora likwidowanej biblioteki komisja, w skład której powinny

wejść: przedstawiciel organizatora biblioteki, osoba delegowana przez wojewódzką bibliotekę publiczną, dyrektor (lub przedstawiciel) likwidowanej biblioteki. Komisja może uzupełnić swój skład o przedstawiciela biblioteki, która ma ewentualnie przejąć ten księgozbiór.

5. W przypadku likwidacji filii bibliotecznej, jej zbiory należy oddać do dyspozycji biblioteki macierzystej, która może decydować o ich przeznaczeniu w porozumieniu z organizatorem tej biblioteki i w konsultacji z wojewódzką biblioteką publiczną.

6. Komisja, o której mowa w pkt. 4, wnioskuje o zasadach i trybie przekazania księgozbioru, decyzję w tej sprawie podejmuje organizator likwidowanej biblioteki.

7. Jeżeli księgozbiór przekazany zostanie bibliotece innej niż publiczna, ale działającej na terenie tej samej jednostki administracyjnej, to organizator tej biblioteki powinien podpisać zobowiązanie, że księgozbiór ten będzie udostępniany mieszkańcom tego terenu w dniach i godzinach dla nich dogodnych.

8. W przypadku jeśli księgozbiór likwidowanej biblioteki zawiera kolekcję zabytkowych zbiorów, lub nawet pojedyncze egzemplarze wydawnictw rzadkich i szczególnie cennych, wówczas komisja zobowiązana jest przeprowadzić konsultacje na ten temat z Biblioteką Narodową lub najbliższą biblioteką, której zbiory tworzą Narodowy Zasób Biblioteczny. Przedmiotem szczególnego zainteresowania Komisji powinny być wszystkie materiały biblioteczne powstałe przed 8 maja 1945 r.

9. Materiały biblioteczne przeznaczone do przekazania innej bibliotece, sprzedaży lub na makulaturę powinny być spisane. W spisie należy uwzględnić następujące dane: nazwę i adres biblioteki, miejscowość i datę, nazwę spisu opatrzonego kolejnym numerem w obrębie roku oraz rubryki zawierające: numer porządkowy, numer inwentarzowy, skrócony opis bibliograficzny, numer pozycji w księdze ubytków, liczbę egzemplarzy, cenę (wartość).

10. Materiały biblioteczne przeznaczone do sprzedaży należy odpowiednio oznakować, tzn. przekreślić znaki własnościowe biblioteki i zamieścić adnotacje (stempel) o przeznaczeniu danej książki.

11. Z materiałów bibliotecznych przeznaczonych na makulaturę należy usunąć znaki własnościowe biblioteki.

12. Do obowiązków organizatora należy zabezpieczenie dokumentacji likwidowanej biblioteki i przekazanie jej do miejscowego archiwum oraz kopię tej dokumentacji do wojewódzkiej biblioteki publicznej, która sprawowała nadzór merytoryczny nad zlikwidowaną biblioteką.

Z uwagi na to, że wytyczne te były kierowane do bibliotek publicznych, określona w nich musiała być instytucja, która powinna mieć merytoryczny nadzór nad wszystkimi procedurami związanymi z zagospodarowaniem księgozbiorów likwidowanych bibliotek. Taka funkcja przypadała wojewódzkiej bibliotece publicznej. W przypadku podobnych przedsięwzięć w innych sieciach bibliotecznych, należałoby wyłonić podobną instytucję odpowiedzialną za przekazywanie księgozbiorów likwidowanych bibliotek w obrębie regionu lub, jeśli będzie to możliwe – kierowanie tym procesem ze szczebla centralnego.

Lucjan Biliński

Przepisy prawne

B. PRZEPISY BIBLIOTECZNE

Archiwalia

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 13 grudnia 2000 r. w sprawie określenia szczególnych wypadków i trybu wcześniejszego udostępniania materiałów archiwalnych. *Dz. U. z 2001 r. nr 13 poz. 116.*

Przepisy wykonawcze do ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (*Dz. U. nr 38 poz. 173*, z późniejszymi zmianami) – dotyczą także bibliotek, „które gromadzą i przechowują materiały archiwalne wchodzące do państwowego zasobu archiwalnego”. Traci moc rozporządzenie z dnia 25 lipca 1984 r. w tej sprawie (*poz. PPBK: 1428*).

Uwaga: w *Aneksie I*. opis tego aktu należy umieścić pod *poz. 1718*, a w dziale „Nowelizacje”, przy opisie *poz. 1428* adnotację: „uchylony zob. *poz. 1718*”.

Biblioteki szkolne

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 23 listopada 2000 r., w sprawie trybu orzekania o potrzebie udzielania nauczycielowi urlopu dla poratowania zdrowia. *Dz. U. z 2001 r. nr 1 poz. 13.*

Przepisy wykonawcze do ustawy z 1982 – Karta Nauczyciela, dotyczą także nauczycieli–bibliotekarzy szkolnych.

Uwaga: w *Aneksie I*. opis tego aktu należy umieścić pod *poz. 1717*.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 grudnia 2000 r. w sprawie szczegółowych zasad udzielania nauczycielom urlopów dla dalszego kształcenia się, dla

celów naukowych, artystycznych, oświatowych i z innych ważnych przyczyn oraz ulg i świadczeń związanych z tym kształceniem, a także organów uprawnionych do ich udzielania. *Dz. U. z 2001 r. nr 1 poz. 5.*

Przepisy wykonawcze do ustawy z 1982 r. – Karta Nauczyciela, dotyczą także nauczycieli–bibliotekarzy szkolnych.

Uwaga: w *Aneksie I*. opis tego aktu należy umieścić pod *poz. 1719*.

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 24 stycznia 2001 r. w sprawie ramowego statutu publicznej szkoły i placówki artystycznej. *Dz. U. nr 13 poz. 117.*

Do biblioteki tej szkoły odnoszą się przepisy zawarte w § 3 ust. 2 pkt 8 ramowego statutu.

Uwaga: w *Aneksie I*. opis tego aktu należy umieścić pod *poz. 1720*.

Biblioteki publiczne

Obwieszczenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 29 stycznia 2001 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej. *Dz. U. nr 13 poz. 123.*

W załączeniu jednolity tekst ustawy z dnia 25 października 1991 r.

Uwaga: w *Aneksie I*. w adresie wydawniczym *poz. 1540* należy umieścić nast. adnotację: „Tekst jednolity – *Dz. U. z 2001 r. nr 13 poz. 123*”.

TeZar

* „Aneks I” – skrótove oznaczenie publikacji: Tadeusz Zarzębski: *Polskie prawo biblioteczne. Aneks I. 1990-2000. Warszawa 2000.*

W kilku słowach

■ Posiedzenie Krajowej Rady Bibliotecznej w dn. 5.04 br. poświęcone było sprawom nowelizacji ustawy o bibliotekach. Podczas posiedzenia przedyskutowano i jednogłośnie przyjęto propozycje zmian opracowanych przez powołany wcześniej zespół roboczy pod przewodnictwem Janiny Jagielskiej, dyr. Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy. Ponadto pozytywnie zaopiniowano wniosek Zarządu Województwa Lubuskiego w sprawie nadania Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. C. K. Norwida w Zielonej Górze statusu biblioteki naukowej. (*jw*)

■ W dn. 19.04 br. odbyło się zebranie organizacyjne Sekcji Informacji i Komunikacji Naukowej Komitetu Naukoznawstwa PAN. Sekcja, której przewodniczącą jest doc. dr hab. Barbara Sordylowa, dyrektor Biblioteki PAN w Warszawie, postanowiła zorganizować konferencję naukową „Harmonizacja terminologii w zakresie nauki o bibliotece i książce (*Library and Information Science*) w perspektywie społeczeństwa informacyjnego”. Odbędzie się ona w dn. 9 października br. w Bibliotece PAN w Warszawie. (*jw*)

■ Rozstrzygnięta została sprawa grantu rządu japońskiego dla Biblioteki Narodowej w postaci nowoczesnego wyposażenia audiowizualnego dla Audytorium im. Stefana Dembego (największa sala koncertowo-konferencyjna na ok. 300 miejsc) wartości ok. 500 tys. USD. W tej sprawie została podpisana umowa międzyrządowa, a ponadto w wyniku decyzji Rady Ministrów uchylono obowiązek zapłacenia przez BN stosownego podatku i opłat celnych za urządzenia japońskie. (*jw*)

■ W dn. 27.04 br. Fundacja Bertelsmanna zorganizowała w BN spotkanie poświęcone możliwym formom współpracy z polskimi bibliotekami publicznymi w zakresie wspólnie uzgodnionych projektów. Kilku polskich ekspertów przedstawiło stan i problemy bibliotekarstwa publicznego i na tym tle rozważano przedstawione przez polskich specjalistów projekty przyszłych przedsięwzięć, które wzbudziły zainteresowanie przedstawicieli Fundacji. Będą one zaproponowane kierownictwu Fundacji i dopiero po ich zaaprobowaniu będzie można myśleć o konkretnej współ-

pracy. Fundacja chciałaby wspierać nowe formy i metody działalności bibliotek i zainteresowana jest m.in. przedsięwzięciami szkoleniowymi, w które chciałaby się włączyć. Spotkanie zorganizowano na zakończenie wizyt przedstawicieli Fundacji w kilku ośrodkach naszego kraju; przewidziane są dalsze wizyty w przyszłości. (jw)

■ Publikacje nadesłane

Publikacje zwarte: Krokos Tadeusz: *XX lat Kaliskiej „Scholae Cantorum”*. Wydawnictwo jubileuszowe. Kalisz 1998; Bielawski Jerzy: *Calisiana w Filatelistyce*. Kalisz 2000; Wierzbowski Jan: *Pakiet MAK – obsługa bazy*. Wyd. 3 rozsz. i popr., stan na 28 lutego 2001 r. Warszawa: BN, 2001; *Kresy Wschodnie dawnej Rzeczypospolitej: Katalog pocztówek / oprac. Maria Calikowska, Eugenia Krasieńska-Keneka, Agata Pietrzak*. – Warszawa: BN, 2001.

Publikacje ciągłe: „Biblioteka” 2000 nr 4 (w Poznaniu), „Bibliotekarz Radomski” nr 1, „Korespondencja od A do Z” 3 (wyd. spec.), „Megaron” nry 2-4, „Miesięcznik Prowincjonalny” 2001 nr 1-2, „Nowa. Miesięcznik Społeczno-Kulturalny” nr 3.

■ ZAPROSILI NAS: BN na spotkanie z Ernestem Bryllem w Salonie Pisarzy (04.04.01) i Włodzimierzem

Odojewskim (08.05.01), otwarcie nowej siedziby Zakładu Zbiorów Kartograficznych (19.04.01) oraz razem ze współorganizatorami na seminarium z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich (23.04.01) oraz ● **Biblioteka Śląska** na otwarcie wystawy „Sumienie świata” poświęconej Janowi Pawłowi II (09.04.01), otwarcie wystawy malarstwa Plackowskiego (19.04.01), Koncert muzyki żydowskiej (24.04.01) oraz z wójtem Gminy Janów na seminarium wyjazdowe do Dworku Zygmunta Krasieńskiego w Złotym Potoku (24.05.01) ● **Polski Związek Bibliotek** na II Walne Zgromadzenie Członków PZB w BN (26.04.01) ● **Komisja Opracowania Rzeczowego Zbiorów przy ZG SBP** na ogólnopolskie warsztaty w BN (16-17.05.01) ● **BN i SBP** na konferencję nt. „Problemy obsługi informacyjnej w bibliotekach warszawskich” (09.05.01) ● **MBP w Radomiu** na XXIV Radomską Wiosnę Literacką zorganizowaną pod hasłem „Literatura a Telewizja” (25-27.04.01) ● **Zarząd Wojew. Mazowieckiego i dyr. B-ki Publ. m.st. Warszawy** na spotkanie z okazji Dnia Bibliotekarza i Bibliotek (15.05.01) ● **burmistrz m. Boguszów-Gorce, starosta m. Smirice i prezydent E.P.C.I. Piennes** na Międzynarodowe Forum Kultury „Pryzmat” 2001 w MBP – Centrum Kultury w Boguszowie (17.05.01)

PODYPLOMOWE STUDIUM INFORMACJI NAUKOWEJ INSTYTUTU INFORMACJI NAUKOWEJ I STUDIÓW BIBLIOLOGICZNYCH UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO

OGŁASZA REKRUTACJĘ NA ROK AKADEMICKI 2001/2002

Warunki przyjęcia

Pandydaci przyjmowani będą bez egzaminów wstępnych na podstawie kolejności zgłoszeń.

Studia podyplomowe są płatne. Koszt uczestnictwa wynosi 3000 zł (za dwa semestry).

Limit miejsc jest ograniczony.

Warunkiem przyjęcie jest złożenie w sekretariacie Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW (ul. Nowy Świat 69, 00-046 Warszawa, tel/fax: 826-85-69):

1. Podania z prośbą o przyjęcie adresowanego do Pana Dziekana Wydziału Historycznego UW.

2. Odpisu dyplomu magisterskiego.

3. Dowodu wpłaty za pierwszy semestr studiów (1500 zł na konto: Uniwersytet Warszawski, Wydział Historyczny (310), BIG BG S.A. I/O w Warszawie nr 11601029-30506001 z zaznaczeniem na odwrocie blankietu: Podyplomowe Studium Informacji Naukowej – opłata czesnego za semestr pierwszy.

Termin zgłoszeń

Zgłoszenia przyjmować będziemy do **30 września 2001 roku**.

Organizacja toku studiów

Zajęcia odbywać się będą przez dwa semestry (od października 2001 roku do czerwca 2002 roku), raz w miesiącu w piątki w godz. 15-20, w soboty w godz. 9-18 oraz w wybrane niedziele.

Informacje

Wszelkie pytania dotyczące Studium należy kierować do p. mgr M. Kurkiewicz w czwartki w godz. 15.30-16.30 – ul. Nowy Świat 69 III piętro pok. 311, tel. 552-00-00 w. 20-215 (do 15 lipca i od 15 września 2001 roku).

Spis treści

Contents

Od redaktora	1
Artykuły	2
Janina JAGIELSKA: Propozycje zmian w ustawie o bibliotekach	2
Lucjan BILIŃSKI: Przykład prawa bibliotekarzom nieprzyjaznego	4
Anna MACHALSKA-GARBACZ: Użytkownik a podnoszenie jakości usług biblioteczno-informacyjnych	6
Izabela KOWALSKA, Elżbieta PAWIŃSKA: Polska Bibliografia Wojskowa (1921-2001)	9
Jadwiga SADOWSKA: Jaka przyszłość drukowanej bibliografii narodowej?	12
Katarzyna WODNIAK: Oferta prasowa dla pań w bibliotekach publicznych Torunia	14
Z bibliotek	19
Działalność Informacyjna Biblioteki Głównej Akademii Bydgoskiej (Iwona FILIPOWICZ)	19
Biblioteka Zasadniczej Szkoły Zawodowej im. K. Sikorskiego w Brusach a regionalizm kaszubski (Janina GŁOMSKA)	20
Sprawozdania i relacje	22
VI Poznański Przegląd Książki Naukowej (Artur JAZDON)	22
Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury organizatorem Roku Reymonta w Wielkopolsce	23
Przegląd piśmiennictwa	25
Sygnały o nowych publikacjach (Ewa MAHRBURG)	25
Pyłki (Andrzej KEMPA)	26
Z załobnej karty	27
Kazimierz Ewicz (17.02.1921 – 15.02.2001) (Alina DOMAŃSKA)	27
Wyjaśnienia prawne	29
Postępowanie z księgozbiorami likwidowanych bibliotek (Lucjan BILIŃSKI)	29
Przepisy prawne (TeZar)	30
W kilku słowach	30
From the Editor	1
Articles	2
Janina JAGIELSKA: Proposed Changes in the Law on Libraries	2
Lucjan BILIŃSKI: Example of a Librarian-Unfriendly Law	4
Anna MACHALSKA-GARBACZ: Library User and Better Standards of Library and Information Services	6
Izabela KOWALSKA, Elżbieta PAWIŃSKA: Polish Military Bibliography (1921-2001)	9
Jadwiga SADOWSKA: What Future For Print-on-Paper National Bibliography?	12
Katarzyna WODNIAK: Women's Journals in Public Libraries in Toruń	14
From Libraries	19
Information Services of the Bydgoszcz Academy Main Library (Iwona FILIPOWICZ)	19
Library of the K. Sikorski Vocational School in Brusy and Kashubian Regionalism (Janina GŁOMSKA)	20

Reports and Latest News	22
The 6th Poznań Scientific Books Review (Artur JAZDON)	22
The Veivodship Public Library and Culture Promotion Centre Organize the Reymont Year in Great Poland	23
Survey of Publications	25
New Books Flash (Ewa MAHRBURG)	25
Stardust (Andrzej KEMPA)	26
Obituary	27
Kazimierz Ewicz (17.02.1921 – 15.02.2001) (Anna DOMAŃSKA)	27
Legal Explanations	29
Procedures Applied to Book Collections of Closed Libraries (Lucjan BILIŃSKI)	29
Legal Regulations (TeZar)	30
In a Nutshell	30

BIBLIOTEKARZ

Czasopismo wydawane przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich oraz Bibliotekę Publiczną m.st. Warszawy

Komitet Redakcyjny: Lucjan BILIŃSKI, Marcin DRZEWIECKI (przewodniczący), Bolesław HOWORKA, Janina JAGIELSKA, Stanisław KRZYWICKI, Irena SUSZKO-SOBINA, Józef ZAJĄC

Redaktor naczelny: Jan WOŁOSZ. Sekretarz Redakcji: Andrzej JOPKIEWICZ. Tłum. na jęz. angielski: Katarzyna DIEHL

Redaktor techniczny: Elżbieta MATUSIAK. Skład i łamanie: Ewa KOSSOWSKA

WYDAWNICTWO

Dyrektor Wydawnictwa — Janusz NOWICKI tel. 827-52-96

00-335 WARSZAWA, ul. Konopczyńskiego 5/7

e-mail: sbp@aceti.pl

Konto SBP: BIG Bank Gdański SA IV O/Warszawa Nr 11601120-4040-132

WARUNKI PRENUMERATY

1. Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są tylko na okresy kwartalne. Cena prenumeraty krajowej na II kw. 2001 r. wynosi zł 21,00, a cena prenumeraty ze zleceniem dostawy za granicę jest o 100% wyższa od krajowej.

2. Wpłaty na prenumeratę:

— na teren kraju: przyjmują jednostki kolportażowe „RUCH” S.A. właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora. Dostawa egzemplarzy następuje w uzgodniony sposób:

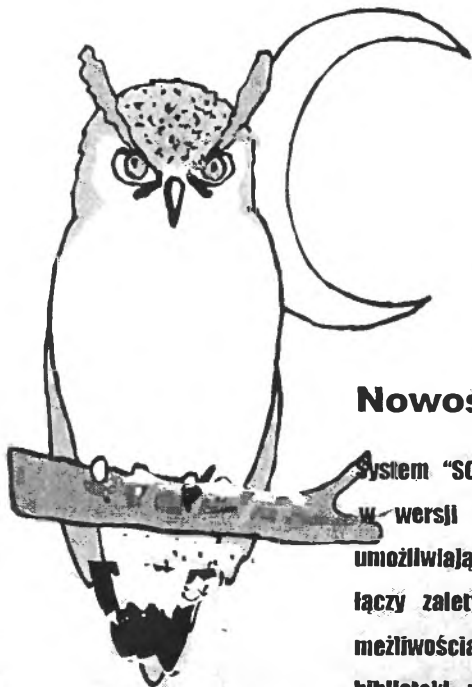
● przyjmuje „RUCH” S.A. Oddział Warszawa 00-958 Warszawa, ul. Towarowa 28, Konto: PBK XIII Oddział Warszawa 370044-1195-139-11, zapewniając dostawę pod wskazany adres pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty.

● na zagranicę: „RUCH” S.A. Oddział Warszawa, 00-958 Warszawa, ul. Towarowa 28, Konto: PBK XIII Oddział W-wa 370044-1195-139-11. Dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.

3. Terminy przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę: do 5.03. — na I kwartał roku następnego, do 5.06 — na II kwartał, do 5.09 — na III kwartał, do 5.12 — na IV kwartał.

Druk i oprawa: Zakład Poligraficzny PRIMUM s.c., Kozierki 17a, 05-825 Grodzisk Mazowiecki

ISSN 0208-4333. Indeks 352624

Sokrates
SOFTWARE

60-587 POZNAŃ, ul. Cienista 3
tel. /fax 847-57-49, 847-46-90
841-00-13, 841-04-15
adres do korespondencji:
60-969 POZNAŃ 60, skr. 40

Nowości systemu SOWA-SZKOŁA

System "SOWA - Szkoła" zawierający oprogramowanie także w wersji graficznej (WINDOWS) to nowoczesne narzędzie umożliwiające pełną informatyzację biblioteki szkolnej, System łączy zalety niezwyklej prestety obsługi z profesjonalnymi możliwościami, które zadowolają również większe biblioteki np. biblioteki naukowe. System poza informatyzacją wszystkich procesów bibliotecznych charakterystycznych dla biblioteki szkolnej, pozwala na integrację z użytkownikami innych systemów, wymianę danych w obowiązujących standardach formatów, dostęp do zasobów bibliotek poprzez sieć rozległą - Internet, tworzenie katalogów centralnych oraz retrokonwersję katalogów również poprzez Internet

Ceny systemu SOWA-SZKOŁA

Na komputerowego pakietu oprogramowania wersja 1 z dodatkiem WAT
dla bibliotek szkolno-uniwersyteckich 1.900,- zł
dla bibliotek szkolnych do 3 stanowisk w bibliotece 2.300,- zł
dla wersji szkolnej do 5 stanowisk w bibliotece 2.900,- zł

WARUNKI I PRZYKŁADNY SZCZEGÓŁNY RYTM Właściciel za system może zostać rozłożony (z wyjątkiem) na raty płatne w ciągu 12 miesięcy, w dogodnych dla biblioteki terminach. W szczególnym przypadku możliwa jest jednorazowa zapłata przed upływem roku.

Zapraszamy do odwiedzenia naszej strony internetowej:
<http://www.sokrates.pl>

Adres poczty elektronicznej: sokrates@man.poznan.pl

Magazyn Literacki i Biblioteka Analiz przedstawiają

książki

magazyn literacki

Od maja zupełnie nowy Magazyn Literacki Książki, a w nim:

- Aktualne omówienia nowości wydawniczych
- Lista bestprinterów
- Przegląd wydarzeń na rynku książki
- Analizy rynku wydawniczo-księgarskiego
- Problemy dystrybucji
- Prezentacja najlepszych księgarń
- Ceny książek w hipermarketach
- Książka miesiąca
- i wiele innych materiałów pisanych przez najlepszych autorów

Wydawca:

Biblioteka Analiz

Od maja 2001 Biblioteka Analiz przejmuje „Magazyn Literacki” i tworzy zupełnie nowy wizerunek pisma o książkach. Powstaje nowoczesny miesięcznik dla wydawców i księgarzy, pismo będące pierwszym źródłem informacji o nowościach na rynku księgarskim. Stworzyliśmy jedyny w Polsce newsletter o książkach. Nam możesz zaufać.

Redaktor naczelny:

Piotr Dobrołęcki

Chcemy, aby nasz nowy miesięcznik

był najważniejszym narzędziem pracy polskich księgarzy i bibliotekarzy.

Cena egzemplarza 9,99 zł. Roczna prenumerata w promocji za 99 zł.

Zamawiam roczną prenumeratę miesięcznika „Magazyn Literacki KSIĄŻKI”
w promocyjnej cenie **99 zł** za **12** numerów.

Firma _____

Adres _____

NIP _____

Upoważniam firmę Biblioteka Analiz do wystawienia faktury VAT bez mojego podpisu.

_____ podpis

Biblioteka Analiz, 01-217 Warszawa, ul. Kolejowa 15/17 pok. 125, tel./fax (0-22) 632 76 06.
Konto: PKO BP XV Oddz. PKO BP Warszawa, rachunek: 59 10201156 123113163.

Każda książka jest dla nas bezcenna

każdy projekt ochrony biblioteki, instytutu naukowego przemyśleliśmy indywidualnie, uwzględniając potrzeby i konfigurację obiektu.

oferujemy:

- bramki antykradzieżowe
- systemy kontroli dostępu
- systemy inwentaryzacyjne
- systemy telewizji przemysłowej

Checkpoint
METO

Checkpoint (POZ) Spółka z o.o.

ul. Dąbrowskiego 190, 60-594 Poznań, tel. 0-61 663 11 11, fax 0-61 663 17 17
e-mail: biblioteki@checkpointmeto.pl

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN

poleca:

ENCYKLOPEDIA PWN, RELIGIA T. 1

Pod red. prof. Tadeusza Gadacz, prof. Bogusław Milerski

Seria: *Wielkie encyklopedie PWN*

Wyd. 1, enc., ark. wyd. 50, brosz., 16,5×24 cm

ISBN 83-01-13415-1

Encyklopedia zawiera hasła (w układzie alfabetycznym) poświęcone wszystkim religiom świata i religii jako zjawisku (kulturowemu, społecznemu, psychologicznemu, itd.). Zakresem tematycznym obejmuje zatem: wszystkie dziedziny badań nad religią (religioznawstwo, fenomenologię religii, filozofię, teologię, psychologię, socjologię i pedagogikę religii), badania interdyscyplinarne nad związkami religii z kulturą, antropologią, językiem, polityką, itp. (w tym np. religia i Bóg w literaturze – religia u A. Mickiewicza, Cz. Miłosza, itd., w filmie – sacrum u A. Tarkowskiego, itd., w sztuce – np. malarstwo Fra Angelico); wszystkie religie świata (historyczne i współczesne, pierwotne i rozwinięte), ich historię, główne nurty, konfesje, herezje, księgi święte, kult bogów, wydarzenia historyczne, współczesne ruchy i sekty religijne; biogramy (założycieli religii, reformatorów, mistyków, heretyków, badaczy religii), symbolikę i ikonografię religijną. Jest to pierwsza, tak obszerna, specjalistyczna, a zarazem dostępna dla wszystkich zainteresowanych encyklopedia religii na polskim rynku wydawniczym. Kładzie ona nacisk głównie na chrześcijaństwo (katolicyzm, prawosławie, protestantyzm) i inne religie monoteistyczne. Informuje także o Dalekim Wschodzie i innych kulturach.

ROCZNIK 2001

Red. prow. Andrzej Dyczkowski

Wyd. 1, enc., ark. wyd. 100, tw., 20,3×29,5 cm

ISBN 83-01-13412-7

Rocznik 2001 PWN jest publikacją bezpośrednio – zarówno formą zewnętrzną, jak i układem treści – nawiązującą do sześciotomowej *Nowej encyklopedii powszechnej PWN*, a szczególnie do jej siódmego, uzupełniającego tomu. Najistotniejszym elementem *Rocznika* jest kalendarium – lakoniczny, ale bardzo szczegółowy wykaz najważniejszych wydarzeń politycznych, kulturalnych, gospodarczych i społecznych od 1 lipca 1999 (data zamknięcia *Suplementu NEP*) do 31 grudnia 2000 r. Informacje zawarte w tej części rozwinięte są w części drugiej – hasłowej (gł. biogramy), części trzeciej – geograficznej (uzupełnienia historyczne do państw świata) oraz czwartej zawierającej grupę artykułów z różnych dziedzin ludzkiej aktywności: nauki, kultury, biologii itp. W części piątej zebrano artykuły wspomnieniowe. Całość *Rocznika* wieńczy rozbudowany indeks.

SŁOWNIK FRAZEOLOGICZNY WSPÓŁCZESNEJ POLSZCZYZNY

Wyd. 1, słownik., ark. wyd. 160, tw., 16,5×24 cm

ISBN 83-01-13388-0

Słownik zawiera 4 tysiące związków wyrazowych zebranych w 6 tysiącach hasel, 10 tysięcy cytatów dokumentujących użycie frazeologizmów, obszerny i zróżnicowany zestaw źródeł, zapewniający słownikowi wiarygodność, nowe frazeologizmy, np. *radosna twórczość*, *puścić kogoś w skarpetkach*, *Mrozek by tego nie wymyślił*, schematy łączliwości składniowej oraz informacje o pochodzeniu niektórych związków wyrazowych, największy w pełni współczesny słownik frazeologiczny polszczyzny.

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN

00-251 WARSZAWA, ul. Miodowa 10

Dział Sprzedaży: (0-22) 695-43-21, fax (0-22) 826-71-63

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN S.A.

Dział Dystrybucji Wysyłkowej i Prenumerat

00-251 WARSZAWA, ul. Miodowa 10

tel. 0-800-120-145 (ogłoszenie bezpłatne w godz. 8-18)

Zapraszamy do naszych księgarń własnych i promocyjnych na terenie całego kraju, w których można kupić wszystkie publikacje naszego Wydawnictwa

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN

poleca:

WIELKA ENCYKLOPEDIA PWN T. 1

A – analiza nakładów

Wyd. 1, encyklop., s. 576, tw., 21,5 × 29 cm
ISBN 83-01-13358-9 (ISBN 83-01-13357-0 T. 1-30)
Cena 130 zł

WIELKA ENCYKLOPEDIA PWN, T. 2

Analiza naprężeń – azerbejdżański język

Wyd. 1, encyklop., s. 576, tw., 21,5 × 29 cm
ISBN 83-01-13409-7 (ISBN 83-01-13357-0 T. 1-30)
Cena 130 zł

WIELKA ENCYKLOPEDIA PWN T. 3

Azerowie – Biblia

Wyd. 1, encyklop., s. 578, tw., 21,5 × 29 cm
ISBN 83-01-13436-4 (ISBN 83-01-13357-0 T. 1-30)
Cena 130 zł

Wielka encyklopedia PWN w 30 tomach, dzieło 100-osobowego Zespołu encyklopedii PWN i 3 tysięcy autorów, konsultantów i recenzentów naukowych, będzie podstawową polską encyklopedią uniwersalną XXI stulecia. Dzieło w pełni oryginalne, nowoczesne i obiektywne, zawiera 140 tysięcy haseł ze wszystkich dziedzin życia, władzy i kultury od czasów najdawniejszych do dnia dzisiejszego, w tym obszernie monografie autorskie pióra najwybitniejszych uczonych. Encyklopedia zawiera ok. 15 tysięcy ilustracji, 700 map, liczne tabele statystyczne, rozbudowany system odsyłaczy i not bibliograficznych. Pierwszy tom ukazał się w styczniu 2001 roku, następne co 2 miesiące – do końca 2005 r. W tomie 31 przewidziane są indeksy.

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN

00-251 WARSZAWA, ul. Miodowa 10

Dział Sprzedaży: (0-22) 695-43-21, fax (0-22) 826-71-63

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN S.A.

Dział Dystrybucji Wysyłkowej i Prenumerat

00-251 WARSZAWA, ul. Miodowa 10

tel.: 0-800-120-145 (ogłoszenie bezpłatne w godz. 8-18)

Zapraszamy do naszych księgarni własnych i promocyjnych na terenie całego kraju, w których można kupić wszystkie publikacje naszego Wydawnictwa